

doğru

TURK SANATINDA YENİNİN GÜZELİN DEĞERLİNİN DOSTU

Sahibi : *Salim ŞENGİL*

Yazı İşleri Sorumlusu :

N. ŞENGİL

Ayda Bir Çıkar

YENİ DİZİ

CİLT : 13

SAYI : 32

KASIM 1963

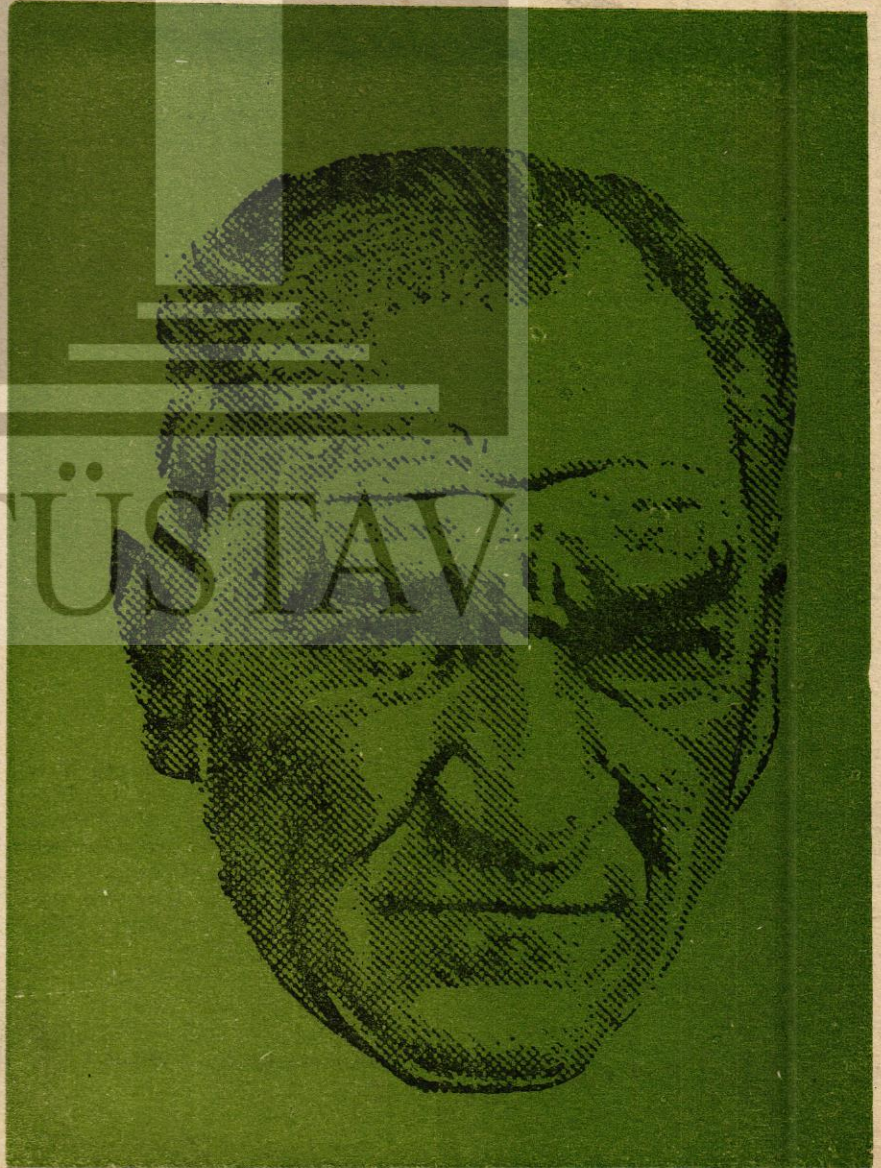
1.5 LİRA

Mustafa Kemal Gerçeği

Ah şunu bir anlayabilsek... Gerçekçi Mustafa Kemal'in ışık gibi keskin gözü ile sosyal gerçeklerimize bakabilsek! Kanunlarla, fetvalarla avunmaya vaktimiz mi olurdu. Samsun'da toprağa ayak basan Mustafa Kemal, kafalarımızın içinde düşünmeye ayak basan Mustafa Kemal'i bekliyor... Yoksa «gerçek korkusu» bir gün gelir bizi boğar...

CAHİT TANYOL

Gerçeği görmek, kavramak için gerçeği gören insanlara yönelmek lâzım. Önümüzde bütün çıplaklığıyla bir Mustafa Kemal gerçeği var. Onu ne dereceye kadar tanıyoruz? Ölüm yıldönümlerinde, resmî bayramlarda, irtica olaylarında onu söz konusu etmek yetmez. Önce onun gerçek şahsiyetini görmek ve tanımak lâzım. Bence «Mustafa Kemal Gerçeği», onun yaptıklarından çok üstün ve yol gösterici hakikatleri taşımaktadır. Biz Atatürk'ün kendisi üzerinde değil, yaptıkları üzerinde düşünüyoruz. Hayır düşünmüyoruz, kavga ediyoruz. Atatürk gerçeği gören adamdı, ondan insanı asil büyüleyen ve kendisinin inandığı taraf buydu. O, «bir çok Mustafa (2. Sayfada)



Kemaller var» derken bunu kasde-
diyor, gerçeğe bakan insanların an-
cak bu isme lâyık olduğunu söy-
lüyordu. Gerçeğe bakmak güçtür.
Gerçeği görmek için hazır ve eğre-
ti fikirlerden soyunmak lâzım. Bir-
çok insanlar bir takım düşünce kli-
şeleri içinde mahpusturlar. Onlar-
dan soyundu mu, çıplak kalır-
lar. Mustafa Kemal çıplak adamlar-
la iş görmezdi. Gerçeği görmiyen
ve fakat kafasında istif istif bilgi
taşıyan insanlar onun nazarında
çıplaklığını saklayan birer sahte-
kârdan farksızdı. Atatürk'ün çevre-
sine dikkat edenler eğreti fikir ve
kanaatlerle yaşayan insanları gör-
mezler. Bu tip adamlar o zaman İs-
tanbul'daydı ve işgal yıllarının ka-
ranlık günlerinde İsağoçi mantığı
ile ya kara kara düşünüyor veya
gerçeği temsil eden Mustafa Ke-
mal'e bir maceracı gözü ile baki-
yordu. Bu adamlardan bir çoğunun
önünden «emsile vebina» kitapları
kalkmış, yerine şu veya batılı dü-
şünürün kitapları konmuştu. Önem-
li olan kitapların değişmesi değil,
onları okuyan zihniyetin yıkılması
idi. İşte Mustafa Kemal bu som-
batılı şahsiyetin ta kendisi idi. Eğ-
reti düşüncelere kapılsaydı, gerçe-
ğe uymayan câzip düşünceler ona
yön verseydi, ne Millî Mücadele, ne
Cumhuriyet ve ne de inkılâplar ol-
urdu. Mustafa Kemal, içine atıl-
dığı büyük ve tehlikeli dâvada e-
lindeki malzemeyi de gayet iyi bi-
liyordu. İnsanları nerede, ne za-
man ve nasıl kullanmak lâzım, bu-
nu şaşmaz bir gerçek sezgisi ile
kavriyordu. Onda yalnız Türk mil-
letinin gerçeklerini tanıyan bir
gerçek sezgisi yoktu, aynı zaman-
da politikadan tutunuz da siyasi ve
sosyal kurumlara kadar, zürureler-
den tutunuz da fertlere kadar her-
şeye bu ölçü içinden bakıyordu.
Yanılmazlığı akıl ve mantık meka-
nizmasından değil, gerçek sezgi-
sinden hız alıyordu. Bu yüzden bü-
tün konuşmalarında hiçbir zaman
aklı delillerle inandırma, kandır-
ma yoluna sapmadı. Gerçek sezgisi
akla değil, sağ duyuya hitap eder.
O da Türk milletinin sağ duyusu-
na hitabetti. Halkın sağ duyusunu
şaşırtan her tecrübeden kaçındı.
Siyasi parti denemelerinde halkın
sağ duyusunun aşındığı, aklın so-
kağa fırlamış bir şekli olan dema-
goji ejderinin baş kaldırdığını gö-
rerek tecrübeyi yarıda bıraktı.

**Ülkücü Mustafa Kemal - Ger-
çekçi Mustafa Kemal**
Mustafa Kemal ülkücü bir a-
damdı. Ülkücü tiple gerçekçi tip

İLKER DURAK
İst. Teknik Üniversite
Talebe Birliği Başkanı

Ulu Önderi Anarken

Tarihte ulusların istiklâl için yaptıkları mücadelelere ön-
derlik etmiş liderler vardır. Atatürk bir mücadele ânında siv-
rilip lider olmamıştır.

Tek başına açtığı mücadele bayrağı arkasına Türk ulusunu
toplamış ve istiklâlimizi koparıp almıştır. Atatürk bu bakı-
mıdan diğer liderlerden büyüktür, üstündür.

Tarihte savaşlar kazanmış uluslarımızı yok olmaktan kurtar-
mış kumandanlar vardır.

Atatürk'ün bunlardan üstün cephesi, büyüklüğü, istiklâle
kavuşturduğu ulusunu gerilikten, cehaletten kurtaracak dev-
rimleri yapması ve kısa zamanda halkına maletmesidir.

Böylece Atatürk sadece büyük bir asker, büyük bir kuman-
dan olarak kalmamış, uygar bir ulusun, genç ve kuvvetli bir
devletin yaratıcısı olmuştur.

Türk ulusu Atatürk'ü daima minnet ve şükranla anacaktır.
Çünkü bugün iyi, güzel, faydalı nelere sahipse hepsini Atatürk'e
borçludur. Ulusumuz, ancak bir tek yoldan ileriye gidebilecek
uygar bir toplum olacaktır. Bu, Atatürk'ün devrimlerini uygu-
lamak ve yeni devrimler yapmak yoludur.

Ölümünün 25. yılında manevî huzurunda saygı ile eğilirim.

aynı insanda uzlaşır mı? İlk ba-
kışta onun şahsiyetinde böyle bir
çatışma var gibi görünür. Ama her
ülkücülükte bir gerçek susuzluğu
vardır. Ülkücülük bir bakıma ger-
çeği arama gücüdür. Gerçeği ken-
dine gaye edinmemiş bir ülkücülük
ya fantaziye saplanır veya oppur-
tunizme inkılâp eder. Ahlâkta ül-
kücülük aksiyonun gerçekleşme
şartıdır. Sosyal dâvalarda ülkücü-
lük, cemiyetin gerçeklerini bul-
mak, düşünce ile gerçek arasında
bir tutarlık kurmaktır. Mustafa
Kemal ülkücü olmasaydı, «hakimi-
yet kayıtsız şartsız milletindir» dü-
sturunu bütün aksiyonunun temeli-
ne koymazdı. Onun bütün yaptık-
ları, demokrasinin ve halk hakimi-
yetinin temel prensibi olan bu dü-
sturun tatbikatı oldu. Mustafa Ke-
mal'i, çağdaş olduğu Hitler, Musso-
lini gibi diktatörlerden ayıran fark
buydu. Onlar bir zümreye, bir hiz-
be dayanıyorlardı. Mustafa Kemal
ise halktan başka hiç bir zümreye,
bir kuvvete dayanmıyordu. Za-
manın diktatörleriyle konuşma ya-
pan bir Fransız yazarı Mustafa Ke-
mal'e şu suali soruyor :

— Size diktatör diyorlar.

— Evet, doğrudur, yalnız bir
farkla: «Benim diktatörlüğüm Türk
milletinin sevgisine dayanır.»

Atatürk'ün bu Fransız yazarına
vermiş olduğu cevabı o zaman pek
anlyamamıştım. Hattâ bunu bir
nevi «söz kaçamağı» diye yorumla-
mıştım. Fakat «Mustafa Kemal»
gerçeğini düşündüğüm şu sıralarda
bana bu cevap, Türk milleti ile
kendi hüviyeti arasında kurulmuş
olan bir «gerçek köprüsü» gibi gö-
rünüyor. Çünkü Mustafa Kemal'e
düşman olanların, ona karşı du-
ranların hepsi, bir zümre, bir hizb
namına hareket ediyorlardı. Bu,
halkla beraber olmaktan ziyade
halkı istismara almış zümrelerin
bir hususiyeti idi. O, kendisi ile
halk arasına aracı hiçbir zümreyi
sokmak istemedi. Gerçi itiraz ola-
rak «Halk Partisi»ni hatırlatacak
olanlar bulunabilir. Fakat Mustafa
Kemal'in Halk Partisi bir siyasi
zümre değil, bir inkılâp teşkilâtı
idi.

Ah şunu bir anlyabilsek...
Gerçekçi Mustafa Kemal'in ışık gi-
bi keskin gözü ile sosyal gerçekle-
rimize bakabilsek! Kanunlarla, fet-
valarla avunmaya vaktimiz mi ol-
lurdu. Samsun'da toprağa ayak bas-
an Mustafa Kemal, kafalarımızın
içinde düşünceye ayak basan Mus-
tafa Kemal'i bekliyor... Yoksa «ger-
çek korkusu» bir gün gelir bizi
boğar...



Mustafa Kemal Sivas Kongresinde

Atatürk'ün askerlikten istifası

istifa sureti

Üçüncü Ordu Müfettişi olarak doğu bölgesine gönderilen, milli birliği ve düşman karşısındaki dayanışmayı hazırlayıcı çalışmalarının İstanbul hükümetince zararlı görülmesi üzerine, İstanbul'a geriye çağırılan Mustafa Kemal Paşa'nın, süreli yazışmalara rağmen emirlere uymayışından dolayı, görevine 9 Temmuz 1919 tarihinde «padişahın irâdesile» son verilmişti. Aynı gün içinde Mustafa Kemal Paşa da «silk-i celil-i askerî»den üzüntüsünü belirterek istifâ etmiş, durumu, o sırada yanında bulunan Rauf Orbay'ın (eski bahriye nâzırı) bir bildirisini ile birlikte bütün memlekete duyurmuştu. Üçüncü Ordu kurmay başkanlığı kanalı ile bütün memlekete yayılan bu bildirimler «vatanın en ücra köşelerindeki bilcümle evlâd-ı vatana» ulaştırılmıştı.

«Mübârek vatan ve milleti parçalanmak tehlikesinden kurtarmak ve Yunan, Ermeni amâline serfrü etmemek için açılan mücadele-i milliye uğrunda milletle beraber, serbest surette çalışmaya sıfat-ı mukaddese için milletle beraber nihayete kadar çalışmaya mukaddesâtım nâmına söz vermiş olduğum cihetle âşıkı olduğum silk-i celil-i askeriyeden bu gün vedâ ve istifâ ettim. Bundan böyle gaye-i mukaddese-i milliyemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere sine-i millette bir ferd sıfatıyla bulunmakta olduğumu arz ve ilân ederim.»

Mustafa Kemal

«Bir gün istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şartlarını düşünmiyeceksin!»

Atatürk Türk gençliğine seslenişinde söylediği hor sözün gerçeğini kendi nefsinde yaşamış, kendi nefsinde uygulamadıklarını da kimseye tavsiye etmemiştir.

Atatürk'ün Emir Çavuşu Ali Metin'den Anılar

Mustafa Kemal Paşa Askerlikten Ayrılıyor

... (Mustafa Kemal Paşa müfettişlik görevinden azline karşılık «sine-i millet»te daha serbest çalışabilmek amacı ile hemen aynı günde çok sevdiği askerlik mesleğinden istifa etmişti)... Ve yine 8 Temmuz 1919 günü telgrafhaneden avdetini müteakip giydiği sivil elbiselerden sonra sırtına katiyen üniforma giymemiştir. Erzurum Kongresine resmî yaver elbiseleri ile iştirâk etmek istediği ve kongre murahasalarının itirazı ile K. Karabekir Paşa'nın kongre başkanlığına geçme teklifleri fikri de tarihi bir hatâya müstenit olsa gerekir. İkâmetgâha gelince bana bir zarf uzatarak valiye götürmemi, vereceği emâneti alıp gelmemi söylediler. Zarfı vâli beye aynen teslim ettim. Vâli bey zarfı açtı, içinde bütün bir elli liralık çıktı. Başka şey yoktu. Biraz beklememi bildirerek yan odaya girdi. On dakika kadar sonra beyaz işlemeli bir bohça getirerek Paşaya teslimini söyledi. Yolda gelirken meraklanıp çatlıyacaktım. Bu bohçanın içinde ne olabilirdi? Bohçanın kenarından hafifçe aralıyarak bakınca, bunun elbise olduğunu gördüm. Eve gelerek bohçayı Paşaya teslim ettim. Hemen:

— Aç, giyinelim, dedi. Bohçayı açtım. İçinden çizgili, açık renk bir pantolon, bir siyah redingot ve açık renk bir yelekle hasırlı bir fes çıktı. Paşa da üniformalarını çıkarmıştı bile. Sivilleri giyindi, aynanın karşısında bir müddet kendisine baktı. Parlak püsküllü yaverlik kordonu ile madalyalarını havi çok sevdiği askerî uniformalarına da göz ucuyla bir nazar fırlattı ve ağır ağır konuşarak:

— Çocuk, bunları kaldır. Kısmet olursa bir daha giyeriz. Olmazsa, kısmet kimeyse o giyer, dedi. Çok müteessir olmuş, neredeyse ağlıyacak duruma gel-

Birinci Dünya Savaşında Enver Paşa'nın karargâhında emir çavuşu iken Mütâreke'nin İttihatçıları ve savaş sorumlularını darmadağın eden kargaşalığın içinde bir yolunu bulup izini kaybeden Doğu - Anadolu'da Kâzım Karabekir Paşa'nın yanına sığınan Ali Metin, Atatürk III. Ordu Müfettişi olarak Erzurum'a geldiği sırada 15. Kolordu Morgof Kışlası sıhhiye kıtasında başçavuş olarak bulunmaktadır. Kâzım Karabekir Paşa ise o sıralarda 15. kolordu kumandanı idi. Ali Metin Çavuş, Karabekir Paşa'nın emrile müfettiş paşa'nın yanına emir çavuşu olarak verilir. 3 Temmuz 1919 tarihinden sonra Atatürk'ün yanında asker veya sivil olarak bir gölge gibi dolaşan Ali Metin Çavuş, savaşın ve «Yeni Türkiye»nin kuruluş günlerindeki olayları, devrim yıllarının çok renkli ve ilgi çekici olaylarının hemen kıyısında bulunmuş, insanları ve hareketleri kendi görüş açısından işlemiştir. Henüz yayınlanmamış olan anılarından birkaç sayfayı okuyularımıza sunuyoruz.

miştim. Elbiseleri güzelce katladım, şahsî manevra sandığına yerleştirdim.

— Ali, bir de kalpak yaptırabilir miyiz? diye sordu. Erzurum'da iyi kalpak yapanlar vardı. Ertesi gün, başına uygun, kuzu derisinden bir kalpak yaptırıldı.

O gece sivil kıyafeti ile çok mühim bir toplantı yapıldı, uzun saatlere kadar devam etti. Bu toplantıda bütün Erzurum ileri gelenleri mevcuttu. Bu toplantının sabahında Erzurum'da «Albayrak» isimli bir gazete piyasada görüldü.

(Erzurum Kongresinin kapanışından sonra Mustafa Kemal Paşa yanındakilerle birlikte Erzincan üzerinden Sivas'a gitmeğe orada Sivas Kongresini toplamağa karar vermiştir.)

Erzurum'dan Sivas'a Otomobile bir yolculuk

Mustafa Kemal Paşa'nın gelişlerinde getirdikleri üç otomobil ile bir de kamyonete benzer oto dönüş seferi için hazırlık emri almıştı. Arabaların ön fenerleri karpit lâmbası olduğundan, karpit temini güç oldu. Paşa, ayrıca hepimize birer mavzer ile 3-4 sandık cephane ve miktarı kâfi el bombası temini için teşebbüse geçmişti. Dışardan bunların tedariki mümkün olmadığından Kâzım Paşa delâleti ile Kürt beylerinden elde edilebilmişti. Dış piyasada da karpitin şahsî ellerde bulunabilmesi imkânsız olduğundan, Kâzım Paşa kolordudan gizlice tedarik ederek en mübrem ihtiyacı gidermişti. O zamanlardaki otomobiller şimdiki gibi değildi. «Benz» marka otomobillerin tekerlek lastikleri dolma idi. Mustafa Kemal Paşa'nın binecekleri otomobilin hava ile şişirilen lastikleri vardı. Bu arabaya bir tek yedek lastik bulabilmek için günlerce temasa geçmediğimiz yer kal-

madı. Maalesef bulamadık. Ağustos ayının (1919) sonlarına doğru bir sabah kuşluk vakti Erzurum'u terkettik. Ayrılmamız hakikaten acıklı oldu. Binlerce Erzurumlu şehrin dışına kadar bizi uğurlamaya gelmişlerdi. Başta vâli olmak üzere mülki erkân ve zâbitân takımı bulunuyordu...

Hoca Feyzullah ve Rauf Beyle birlikte arkaya oturdular. Ben de şoför Balıkesirli Mehmed'in yanına oturdum. İkinci arabada Refik Bey, Ahmet Rüstem ve başyâver yer almıştı. Üçüncü arabaya da erkânıharp Kâzım ve Husrev Beyler, Hayati Bey ve emir subayları yerleşmişlerdi. Kamyonet ise tedarik ettiğimiz silâh ve cephanelerle yolda ihtiyacımızı karşılayacak kumanyayı taşımakta idi. Zati eşyalarımız da bu kamyonette bulunuyordu. Bir iki yerde durakladıktan sonra ilk durağımız olan Mamahatun'a geldik. Akşam olmuştu. Mütevazı ve basit bir köy evinde misafir edildik. Yemekten sonra sohbet ederken Paşa Rauf Beye takıldı:

— Ruf Bey, Erzurum'a gelirken yolda kaldığımızı hatırladın mı? Burası da o değirmene benzemesin?

Rauf Bey gülümsemkele mukabelede bulundu. Sonradan şoförden öğrendiğime göre değirmen hikâyesi şuydu: Erzurum'a gelirken yolda arabaları arıza yapmış. Cıvarda sığınacak boş bir değirmen bularak geceyi burada geçirmeğe karar vermişler. Tesadüfe bakınız ki değirmen eşkiya yatağı imiş. Rauf Beyle Paşa geceyi yakın bir bahçe damında geçirmişler. Değirmende müsait yer olmadığından diğer erkânı fazla rahatsız etmek istememişler. Değirmende kalanlar ise sabaha kadar eşkiyaların huzursuzluktan çok sıkıntı çekmişler. Sabahleyin bunu Paşaya naklettikleri zaman bir hayli gülmüşler. Rauf Beyin halâ sıkıntıdaymış hissini veren bakışlarına baktıktan sonra:

— Rauf Beyle ben çok şükür değirmende yatmamışız, diye takılmışlar.

Ertesi gün şafakla beraber Erzincan'a doğru yola düzüldük. Paşa, bir an önce Sivas'a ulaşmak için acele ediyordu. Çünkü Erzurum'da iken Sivasla muhaberatında, bu acelesini haklı çıkaracak aleyhte birçok haberler almıştı. Erzincan'a girildiği zaman çok büyük bir tezahüratla karşılandık. Başta mutasarrıf bey olmak üzere bütün Erzincan halkı, çocukları ile yollara dökülmüş, merakla «Yeşilordu geliyor!» diye sevinç içinde bizi kucaklamaya hazırlanmıştı. Kafitemizin dört arabadan başka gerisi gelmediğini gören halka tercüman olan mutasarrıf Yeşilorduyu sordu. Paşa derhal vaziyeti kavramıştı. Mutasarrıfa, halka ilân etmesini emrederek:

— Yeşilordu çok mühim bir sebep dolayısı ile başka yolu takibederek Sivas'a harekt halindedir, buyurdular. Bu haber galeyan halindeki halkı biraz hayal kırıklığına uğrattı ise de, Paşanın çekici hareketleri ve güvenlik verici konuşmaları havayı düzeltmişti. Sonradan öğrendik ki, Yeşilordunun gelişini haber alan Erzincan muazzam hazırlık yapmış. Bir çok odalar tavanlara kadar yufka ekmeği ile doldurulmuş, arabalarla taşınan piring, şeker ve irmikten helva, pilâv yapılarak askerinin gelişini beklenmişti. İşin yanlış anlaşılınan tarafı ise, bizim Erzurum'dan hareketimizi yol güzergâhına telefonlarla bildiren ve gerekli tâlimatı emreden Karabekir Paşanın bu emrini duyan halk, «Yeşilordu»nun da birlikte gelmekte olduğunu ilâve edivermiş.

Erzincan'da bizi sureti mahsusada hazırlanmış büyük bir evde misafir ettiler. O gece yenildi, içildi,

Erzincan'ın ileri gelenleri ile geç vakitlere kadar hasbihaller yapılarak bazı tertiplerin alınması için anlaşmalara varıldı. Ertesi sabah hareketle Süşehri'ne gidilecek, oradan da Sivas'a varılacaktı. Sabahleyin erkenden biz yol hazırlığı ile meşgulken mutasarrıf büyük bir heyecanla çıkageldi. Hemen Paşayı görmek, kendisiyle çok mühim ve mahrem bir durumu görüşmek istediğini bildirdi. Başyâver birlikte giderek mutasarrıfın dileğini tekrarladık. Başyâver, Paşaya haber vermeme emretti... Aynı heyecan ve telâşla içeri giren mutasarrıf gizli telâkki ettiği hususları, dışarıdan duyulacağını düşünmeden yüksek sesle anlatmaya başlamıştı. Başyâver Cevat Bey de kapı önünde dinlemeye başladık. Mutasarrıf:

— Kıymetli paşam, şimdi haber aldım, Dersim kürtleri Refahiye boğazını tutarak size pusu kurmuşlar. Doğru olup olmadığını anlamak için bir jandarma gönderdim. Jandarma haber getirinceye kadar hareket edilmemesini, burada neticeye intizar buyurulmasını rica ediyorum.

Biz dışarıda donup kalmıştık. Hakikaten haber çok mühimdi. Paşanın:

— Peki, haberin neticesini bekliyorum. mukabelesinden sonra, mutasarrıf, sapsarı bir çehre ile titreyerek dışarı çıktı. Bizi kapı önünde görünce daha fazla şaşırarak ayakları tökezlene tökezlene merdivenlerden inip gitti. Paşanın emrettikleri kahvesini götürdüğüm zaman yâverleri ile bu mevzuu müzakere etmekte olduklarını gördüm. Paşa en son kanaatini bildiriyordu:

— Bu adamın hali suiniyetini gösteriyor. Bize pusu kurulmamış, pusu kurulması için mutasarrıf tarafından teşebbüse geçilmiştir. Gönderilen jandarma erinin buraya dönmeden tarafımızdan elde edilmesini istiyorum.

Bana dönerek:

— Yol hazırlığı tamam mı? diye sordular. Derhal yola çıkabileceğimizi söyleyince ayağa kalktılar... Gidişimizi gören halk gittikçe çoğalıyordu. Hareket etmekte olduğumuzu haber alan mutasarrıf bizi yolda karşıladı:

— Aman Paşam, tehlike büyüktür, haberci gelmedi. Yalvarırım, memleketin, milletin size ihtiyacı var, bir müddet daha intizarda bulununuz, gibi cümlelerle, yüzünden akan terleri elinin tersile silerekten yalvarıyordu. Paşa bir müddet daha bir bilmece çözer gibi mutasarrıfı süzdü ve:

— Üzülmeyiniz, Allahın dediği olur, diyerek hareket emrini verdi. Ölümünden korkanımız yoktu içimizde. Fakat mutasarrıfın ciddi tavırları, yalvarışları düşünceye dalan hepimizde bir istifham yaratıyordu... Bir ihtiyat tedbiri olarak kamyonet öne alınmıştı. Biz kamyoneti takibederek gidiyorduk. Vakit öğleyi geçmişti. Hepimizin gözleri önden gelecek jandarmayı takibetmekte olduğundan, uzaktan bir atlının doludizgin gelmekte olduğunu görünce gayri ihtiyari hep birden «Jandarma geliyor!» diye bağırmıştık. Yaklaşınca durdurduk. Paşa nereden geldiğini sordu. Jandarma Dersim'den geldiğini, Erzincan'a gitmekte olduğunu bildirdi. Paşa, yine o sert bakışları ile jandarmayı süzerek:

— Dersim'den mutasarrıfa mektup mu götürüyorsun? diye sordu. Adam «Evet!» deyince mektubu istedi. Jandarma:

— Veremem, mutasarrıfa verilmesi için emir aldım, diyerek hayvanını sürmek için mahmuzlara dokundu. Paşa jandarmaya:

— Bir dakika oğlum! dedikten sonra yaverı çağır-
dı ve mektubu almasını emretti. Arka arabadan
inen başyaver Cevat Bey ve iki emir zabiti jandar-
manın yanına geldiler. Adam şaşır-
dı. Derhal attan
inerek vaziyet aldı. Cevat Beyin emri üzerine kas-
ketinin terekisinde gizlenmiş olan mektubu çıkararak
yavere uzattı. Yaver de Paşaya takdim etti. Paşa
zarfı yırtarak bir göz geçirdi, yavaş sesle mırıldan-
dı :

— Tahminim yine beni aldattı. Refahiye Boğazı bu gece sarılacak, mutasarrıftan bizim bu gece de Erzincan'da alkonmamız isteniliyor. Kahpeler...
Gözleri alevler saçarak sert bir hareketle jandarmaya döndü :

— Asker, bu mektubu kürt beyi niçin yazdı bil-
iyor musun?

Asker affallamıştı. Cevap veremeyecek kadar şaş-
kın halini gören Cevat Bey, askerin yanına sokuldu :

— Bre oğlum, Paşa hazretleri bak ne sorar? Bu mektubu veren kürt beyi mutasarrıfa ne söyler?

Jandarma artık şaşkınlıktan kurtulmuş, Paşanın büyük bir şahsiyet olduğunu sezmişti. Sonradan İzmirli olduğunu öğrendiğimiz ve hâlen ismini hatırlayamadığım bu temiz ve kahraman Türk evladı dimdik kesilerek sert fakat tatlı bir sesle cevap verdi:

— Bilmem kumandanım, bana mutasarrıf bir mektup verdi. Derbesiye'de kürt beyine teslim ettim. Yazılan cevabı mutasarrıfa götürüyordum. Ne isterler onu bilmem.

Paşa askeri yanına çağır-
dı :

— Oğlum, sen artık Erzincan'a döneceksin, seni ihanet suçu ile öldürürler. Bizimle birlikte gelir misin? diye sordu. Jandarma dönen bu işlerden birşey anlamadığını haliyle gösteriyordu. Fakat sivil de olsa kafiline katılmasını emretti. Yolda ilerlerken Paşa, jandarmanın kafiline alınmasının iki sebepten faydalı olacağını Rauf Bey'e anlatıyordu :

— Önce silâhlı bir askerdi, geri dönerse öldürüleceğini anladığından iyi döğüşecekti icabında. İkincisi ise kürtler bu jandarmayı tanıyorlardı. Şayet zor durumda kalırsak, bir hiyle ile bu jandarmadan istifade edilebilirdi.

Güneş batmak üzereyken boğaza girildi. Refahiye Boğazını görenler çok iyi bilirler. İki yanı dik ve yalçın kayalarla çevrilidir. Kayaların yükseldiği 50-100 metre arasında. Gökyüzünden başka birşey gözüküyor. Fazla değil, iki kişi pus kursa, hepimizi keklik gibi avlayabilirdi. Siper alacak, kaçacak ufak bir delik dahi yok. Hepimiz nefes almaktan korkar gibi etrafı süzüyor, her an patlayacakmış gibi beklediğimiz tüfeklerin gizlenebilecek yerlerini araştırıyorduk. Arabalar da aksine, bu sessizlik içerisinde çıkardığı gürültülerle bambaşka korkulu bir hâl yaratıyordu. Boğaza girili 300 metre olmamıştı ki, birden bir patlama duyuldu. Şoför Mehmet homurdanarak arabayı durdurdu. Ben hemen arabadan atladım, baktım, bizim arabanın arka lâstiği patlamış. Kafile de durmuştu, herkes aşağıya indi. Boğaza girmeden evvel, fişeklikleri üzerimize bağlamış, dolu mavzerlerimizi de kucaklarımıza almıştık. Yine silâhlarımız elde olarak patlak lâstiğın etrafında toplandık. Şoför ancak bir saatte tamir edilebileceğini söylüyordu. O zaman patlıyan bir lâstiğın tamiri hakikaten zor bir işti. Lâstik sökülecek, delik zımpara ile temizlenecek, aynı şekilde temizlenmiş yama ile yamanacaktı. Şoför haklıydı. Bu işlerin yapılabilmesi en az bir saat sürerdi. Jandarma da yardım etti, lâs-

tiği çabucak söktük. Biz patlak yerini araştırırken Paşa arkamızdan seslendi :

— Çocuk, lâstiği yamamayı bırak. Dış lâstiği doldursak bizi boğazdan dışarı çıkarabilir mi? diye şoföre sordu. Teklif hakikaten cazipti. Kısa mesafe olduğu için binmemek şartile gidebileceğimizi söyleyince, eldeki imkânlarla göre, battaniye ve velenselerle lâstiği doldurarak sıkıştırdık. Biz bu işlerle dalgın uğraşırken boğazın üst kısımlarından silâh sesleri gelmeğe başladı. Birden toparlandık. Hepimiz siper almak için bir yer aramaya kalkışırken Paşa :

— Durunuz, bu sesler dolma av tüfeğinin sesleridir. dedi, işimize devam etmemizi emretti. Biz, aniden patlıyan tüfek seslerini duyunca düşünmeye vakit bulamamıştık.

Lâstiğın işini bitirip şoför yerine geçti, bir kaç metre yürütüp kontrol ettik. Gerçekten çok sağlam olmuştu. Bizler de öteki arabalara sıkışarak, ağır ağır boğazı bir ölüm deresinden geçer gibi geçtik.

Hep aynı duygularla zafere doğru

(Atatürk büyük zaferin onuncu yıldönümünde oynanmak üzere bir piyes konusu dikte ettirmişti. Fakat istenilen hazırlıkların kısa bir zaman içinde yapılamıyacağı anlaşılmış, bu iş bir yıl sonraya bırakılmıştı. Bu piyes dolayısıyla Atatürk, o günlere ait bir hatırasını Ali Çavuş'a şöyle anlatıyor:)

2 6 Ağustos sabaha karşı şöyle dışarı çıktım. Bir Mehmetçiğın arabasını türkü çağırarak sürdüğünü gördüm. Beni görünce sustu, derhal toparlandı. Pek neşeli görüldüğünü söyledim. Ve sebebini sordum. «Ne bileyim, paşam...» diye cevap verdi. Kısık bir sesle devam ederek «İçimden geliyor, hani bu gün harp bitecekmiş gibi geliyor içime!». Sonra harbin bitmesini yanlış anlamamdan korkarak hemen şu sözleri ilâve etti: «Düşmanı denize dökacağız tabii.. O vakit benden ona, kumandan son nefere kadar hepimizin aynı duygularla büyülenmiş olduğumuzu analdım. İnanır mısınız, o neferin sözleri benim maneviyatıma tesir etti.»

Yarı aydınlık ve adalet cihazının özgürlüğü

A tatürk bir yurt gezisinde Kayseri'de tetkiklerde bulunurken, bir okulda adalet konusunda verilen bir dersi dinliyordu. Bir ara hocanın dersini yarıda keserek, bir çocuğu kaldırdı ve sordu :

— Sen büyüyünce ne olacaksın?

— Hâkim olacağım, paşam.

— Pek âlâ, o halde sana birşey sorayım. Sen hâkim olduğun zaman, farzedelim ki bir dâva görürsün. O güne kadar edindiğın kanaate göre, mahkeme ettiğın adam suçludur. Ben geliyor, bu adamı beraat ettirmeni istiyorum. Ne yaparsın?

— Adalet ne ise onu yaparım?

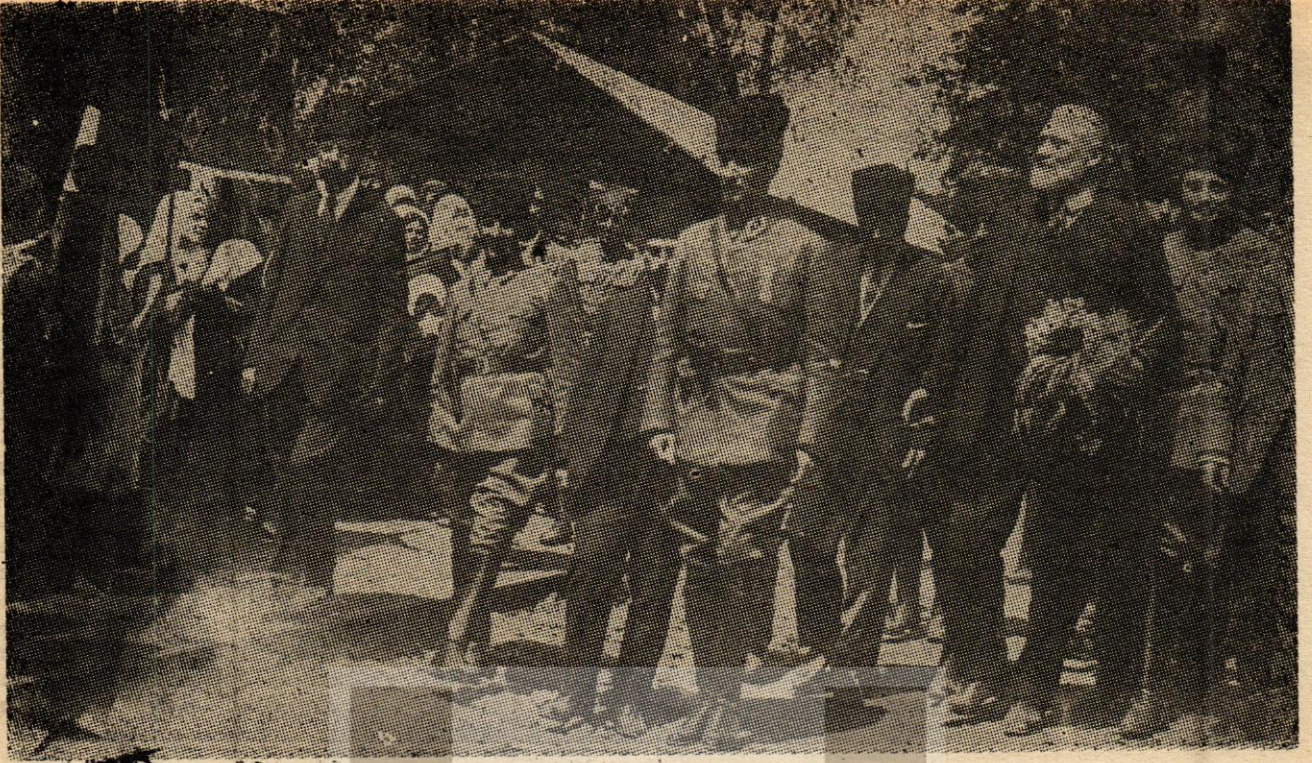
— Adalet nedir? Bir tarafta suçlu, bir tarafta ben varım. Adalet hangi tarafta?

— Sıze o kadar inanırım ki, delillerin doğruluğundan şüphe ederim. Onları yeni baştan incelerim.

— Peki deliller seni şüphelendirmeyecek kadar sağlam çıkarsa?

— O vakit gelir, onları size izah ederim. Siz de hakikat karşısında fikrinizi değiştirirsiniz.

Ata bütün sınıfa hitaben :



Başkomutan Mustafa Kemal Paşa Franklen'le beraber

— Hayır çocuklarım, bana izah etmezsiniz. Benim ikazım üzerine delilleri yeni baştan tetkik etmek bir dereceye kadar doğru olabilir. Fakat Türk milleti adına adalet tevzi eden hâkim, kimseye izahat vermiye borçlu olamaz.

Çocuk hemen mukabelede bulundu :

— Fakat paşam, siz «kimse» değilsiniz. Ben sizi Türk milletinin tek vekili bilirim.

Atatürk güldü ve çocuğu okşayarak :

— Bir milletin adaletinden yüksek hiçbir kuvvet yoktur, oğlum. dediler ve dışarı çıktıkları zaman etrafındakilere :

— Yanlış yoldan gidiyoruz. Mekteplerimizden yarı münevverler yetişmektedir, diye korkuyorum, demekten de kendini alamadı.

«Herkes benim aleyhime dönebilir, fakat Türk kadını hatıramı ebediyete kadar götürecektir»

Atatürk 1933 yılında Ankara'daki İsmetpaşa Kız Enstitüsünü geziyordu. O modern müessesede o yıl, bir de küçük çocuklara bakım yuvası hazırlıkları yapılıyordu. Atatürk bu kısma girince sordu :

— Neden beşik yok?

Refakat edenlerden bir doktor, beşiğin zararlarını ve ortadan kaldırılması lâzım geldiğini izah etti. Atatürk derin derin düşünerek :

— Madem ki fen bunu söylüyor, ilmin karşısında boyun eğerez. Ama hissen söyleyelim, ben beşiğin kalkışından bir ezâ duyuyorum. Beşik deyince gözüme her vakit onun başına eğilmiş, yanık sesile ninniler söyleyen bir anne gelir. Beşik sallanır, gıcırda, anne hep o yanık nağmelerle ninniye tekrarlar. Hem bizde her anne bu sırada şair kesilir. Neler söylemez efendim, neler... İmkân olsa da görünmiyen bir kâtip Türk annelerinin ninnilerini yazsa. Bakın millî edebiyata ne güzel eserler kazandırır.

Sonra müessesenin müdürüne dönerek :

— Çocuk ninnileri yazmayı düşünüyor musunuz? diye sordu. Müdür cevap veremeyince, rahmetli Rıdvan Nafiz atıldı :

— Maarif vekâleti bu işi bir müsabaka haline

getirmek tasavvurundadır, Paşam. diye tasarı üzerinde kısaca bilgi verdi. Ata memnun kalarak müdür odasına geçildi. Kahvesini içerken şunları söyledi :

— Şimdi beni görüyorsunuz, kuvvetli ve sıhhatliyim. Herkes bana hürmet ediyor. Fakat ben öldükten sonra bir devir gelebilir, bize, bana, bu gün hürmet edenler o vakit küfür edebilirler.

Şükrü Kaya derhal atılarak :

— Biz buna mücadele eder miyiz Paşam? gibi birşeyler söylemek istedi. Atatürk onun da sözünü keserek :

— Ben öldükten sonra sana da hakk-ı kelâm zor verirler, diyerek sözlerine devam etti :

— Evet, belki herkes benim aleyhime dönebilir. Fakat hâtıramı bu memlekette ebediyen götürecektir. Bu kuvvet Türk anasıdır. Asil, şefkatli, vefalı Türk anasıdır. Belki bir kara günde benim adımdan bahsetmek bile kabahat olabilecektir. O vakit Türk anası beşiğinin başına geçerek yanık ninnileri beni terennüm edecektir. Yavrusuna beni anlatacak, beni hatırlatacaktır. Benim en büyük güvenim Türk anasıdır.

Evet ben Türk anasına hürriyeti verdim, onu kara çarşaftan çıkardım. onu erkekle aynı haklara müsavi kıldım. Fakat bunların hepsinden daha mühim birşey verdim: Ona kocasını verdim. Onu, kocasını birçok zevcelerle paylaşmaktan kurtardım. Beni herkes unutabilecek, fakat Türk anası asla! Yavrusunu beşikte sallarken beni hatırlatacak, ve işte o zaman beşiklerde bir nesil yetişerek yeniden bana dönecektir.

Müdür odasının bir kenarında duran öğrenciler, hocalar ağlaşıyorlardı. O gün Atatürk her sınıfta annelikten bahsetti. Akşam üstü okuldan ayrılırken müdüre :

— Sakın beşik imâline kalkmayınız. Fen ne diyorsa o olsun. Ninni müsabakasına da lüzum yoktur. Bırakın Türk anneleri bildikleri gibi ninni söylesinler. Yaratıcı vasfa sahip olan Türk kadınının dünyaya üzerinde başaramıyacağı iş yoktur. O fenni beşikten iyi, ninniye şairden güzel benimser. dediler.

Aşağıdaki parça Sabahattin Selek'in Atatürk'ün 25. ölüm yıldönümü günlerinde yayınlanmak üzere hazırlandığı «Millî Mücadele - I. Anadolu İhtilâli» adındaki kitabının «Portreler» bölümünden alınmıştır. Kitabın sayın yazarı, bu yazının, eserinin yayınlanması sırasında «Dost» dergisinde de çıkmasını uygun görmüştür. Malzemesinin derlenmesi daha eski tarihlere gitmekle birlikte, 9 yıldır yazılmasına çalışılan kaynakların taranması ve kontrolü için büyük emekler harcanan bu eser, iki ciltte verilecektir. Birinci kitap «Anadolu İhtilâli» başlığını taşıyarakta, 1919/1920 yıllarındaki hareketleri bütünlüğü ile bir ihtilâl davranışı olarak tanımlamaktadır. Bu kitapta şimdiye kadar «Millî Mücadele» üzerinde yayınlanmış eserlerin eleştirme ve değerlendirmeleri yapılmakta, eskimiş görüşlerin ötesinde, yeni bilgilerin ışığı altında, yeni görüşlere ulaşılmaktadır. Devrimlerin hızının kesilişi, Atatürk'ün ölümü, ondan sonraki olaylar, aydınlarımızı, Türkiye'nin meselelerini düşünme ve aramağa itelerken, bugünkü çıkmazlarımızın çözüm yolunun yakın tarihimizde bulunabileceğini de ortaya koymuştur. Bu gün içinde bulunduğumuz bu çetin yere nerelerden geçerek geldiğimizi bilmek için artık Millî Mücadele'nin unsurlarını ve temellerini araştırmağa yöneliyoruz. Yeni Türkiye'nin kuruluşunu hazırlayan «Millî Mücadele»nin yapısını, bu günün meselelerine ışık tutacak çözümleyici bir yoldan ele alarak inceleyen Sabahattin Selek'in kitabının bu konuda yazılmış kitapların en ilgi çekeni olacağına inanıyoruz. Bu kitabın amacı, yalnız tarihe ışık tutmak, kendini tarihle sınırlamak değildir. «Atatürkçülük anlayışının artık statik düzenden kurtulmağa başladığı şu sıralarda» gittikçe daha hareketli ve olumlu gelişmelere doğru yürüyen «Yeni Atatürkçülük» çabalarına yardımcı olmaktadır. Bu kitap dünü bugüne bağlarken, bizi geleceğimiz üzerinde de düşündürüyor. Kitabın ikinci bölümünde de doğrudan doğruya «İstiklâl Savaşı» olayları üzerinde durulacak, yeni Türkiye'nin iç ve dış durumu, Anadolu ihtilâlini zafere götüren yollar araştırılacak, ihtilâlciler arasındaki görüş farkları ve bölünmelerin sonucu olarak «Yeni Türkiye»nin kuruluşundaki aksayan yönler üzerinde durulacaktır.

ANADOLU İHTİLÂLİNİN BÜYÜK LİDERİ

MUSTAFA KEMAL PÜSTAV PAŞA



Mustafa Kemal Paşa İstiklâl savaşında

20. asrın başlangıcında, Osmanlı Ordusunda —ordu politize olmuştu—, daha öncekilerden çok farklı yeni bir subay kadrosu yetişti. Askerlik sanatında, cesaretle, vatanseverlikte, hürriyetçilikte ve yükselmekte yarışan genç insanlardan müteşekkil bir kadro. Devrin şartları, birbirini kovalayan iç ve dış olaylar, bu kadronun yetişmesi için mükemmel bir lâboratuvar idi.

Birinci Dünya Harbine ulaşıncaya kadar, Hürriyetin ilânı, 31 Mart vakası, Trablusgarp Harbi, Balkan Harbi, Babıâli baskını, şöhret yapmak ve sivrilmek isteyenlere büyük şans veren başlıca önemli olaylardır. 8-10 yıla sığan bu yüklü devreden her-

kes kabiliyeti kadar faydalandı ve bazı kimseler masal kahramanları gibi parladı. Fakat, büyük ambisyonu olduğu halde Mustafa Kemal Paşa, ileride işe yarayacak bir sürü tecrübeden başka bir şey de elde edemedi. Kendisini bir sıçrayışta geçenler, toplu davranışın, yâni İttihat ve Terakki gibi ihtilâlcî bir cemiyetin içinde ve başında bulunmanın avantajlarından faydalanmışlardı. Halbuki Mustafa Kemal Paşa, başlangıçta dâhil olduğu cemiyetten çeşitli sebeplerle ayrı düşmüştü.

Mustafa Kemal Paşa, kadro içinde kendisinden hiçbir suretle değerli saymadığı insanların önde bulunmalarından memnun değildi. Onlar da, Mustafa Kemal Paşanın yukarıdan bakan halinden hoşlanmıyorlardı. Hele Enver ile birlikte yürümelerine hiç imkân yoktu. Enver «önde olmak», Mustafa Kemal «arkada kalmamak» istiyordu.

Bütün bu kaçan fırsatlardan sonra, Mustafa Kemal Paşa sabırla bekledi. Çabuk karar veren, çabuk harekete geçen mizacına rağmen, beklemeyi biliyordu. Nihayet Çanakkale'de ilk başarısını kazanarak değerini ispat etti. Kazandığı zafer neticeleri itibarıyla o derece önemliydi ki, o güne kadar yalnız belli bir asker çevresinde bilinen Mustafa Kemal, birdenbire geniş çevrelerin dikkatini çekmişti. Bundan sonra, Osmanlı Devletinin birinci sınıf Ordu Kumandanları arasında yerini alacaktı. Ve Enver Paşa, aralarındaki derin uçuruma ve antipatiye rağmen, ona hakkı olan vazifeleri vermemezlik edemezdi.

Hizmet ve yükselme yolunu kendi gücüyle açan Mustafa Kemal Paşa, daima Enver ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Enver Paşa, memleket dışında olduğu halde, Millî Mücadelede bile Mustafa Kemal Paşa için bir huzursuzluk sebebi idi. Enver Paşa, ısrarla Türkiye'ye dönmek ve Anadolu hareketinin başına geçmek istiyordu. Mustafa Kemal Paşa onun Anadoluya girmesine müsaade edemezdi. Eğer Enver gelse idi, Mustafa Kemal Paşanın liderliği tehlikeye düşebilirdi, fakat, asıl şanssızlık Türk Milleti için olacaktı. Çünkü Anadoludaki subayların bir kısmı ve İttihatçılar, muhtemelen Enveri tercih edeceklerdi.

Enver Paşanın destanlaşan ölçsüz cesaretine karşılık, Mustafa Kemal Paşanın cesaretinde şuur vardı. O, korkulacak yerde korkmasını bilecek kadar kişisel cesarete, gerektiğinde istiskal edilmeyi bile göze alacak kadar medenî cesarete sahipti. Yalnız bu yönüyle bile liderlik, Mustafa Kemal Paşanın hakkı idi.

Enver Paşa başta olmak üzere, o kadronun bütün mensupları aşırı duygulu idiler. Fakat, galiba aralarındaki tek gerçekçi Mustafa Kemal Paşa idi.

Mütareke sonrası Türkiyede, memleketin kurtuluşu için, yalnız duygulu ve epik sözlere ve davranışlara rastlamak mümkündü. Müdafaa Hukuk teşekkülleri bile hayalci düşünceler üzerine kurulmuştu. Bu yüzden hiçbirisi gerçekçi bir davranışa girememişti. Bir Mustafa Kemal Paşa çıkmasaydı, şüphesiz çok kimse birer idealist gibi ölecekti. Ve vatan yine de kurtulamıyacaktı. Halbuki, hürriyet ve istiklâl mücadelesi yapan milletlere gerçekçi şefler lâzımdı.

Osmanlı câmiası içinde kalmak» parolasını, Mustafa Kemal Paşa «Misâkı Millî» ile «Millet Meclisi» ile değiştirdi. Herkes «Osmanlılığı kurtarmak» ça-

bası içinde olduğu halde, Mustafa Kemal Paşa şu gerçeği görebilmisti :

«Osmanlı Delveti, onun istiklâli, padişah, halife, hükümet, bunlar hepsi medlülû kalmamış birtakım bimâna elfazdan ibaretti.»

Mustafa Kemal Paşa gerçekçi olduğu için ihtilâl başarıldı; zafer kazanıldı; yeni Türk Devleti kuruldu. Yine, Mustafa Kemal Paşa gerçekçi olduğu için, Misâkı Millî ile yetinildi ve kazanılan zafer muhafaza edilebildi. Bütün bu sonuçlara ulaşabilmekte gerçekçi Mustafa Kemal'e zor gelen husus, üzerinde bulunduğu aşırı duygulu ve hayalci plâtfom idi.

Mustafa Kemal Paşa Anadoluya giderken arkasında yalnız Çanakkale zaferi vardı. Samsuna çıktıktan elli gün sonra rütbesini, mevkiini ve yetkilerini birdenbire kaybetti. Gerçekten bir «ferdi millet» olarak kalmıştı. Bunun açık anlamı, sıfırdan başlayacaktı. Kendisini, bütün memleketi kapsayan büyük bir harekete lider olarak kabul ettirmeye, bir Çanakkale zaferi yetmezdi. Bu zaferi kazananı da kaç kişi biliyordu?

Mustafa Kemal Paşa, liderlik yerine adım, adım ve pek de kolay olmayan bir yoldan geçerek ulaştı. Onu liderliğe götüren yolun dönemeç noktalarında durmak yerinde olacaktır.

O 10 TEMMUZ 1919 da, askerlikten istifa ettikten bir gün sonra; Vilâyatı Şarkıye Müdafaa Hukuk Millîye Cemiyeti Erzurum Şubesi, «Mücahidi Muhterem Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine» şeklinde hitap eden bir mektupla kendisini Cemiyetin başına geçmeye dâvet etmiş ve bu maksatla Cemiyeti İdare Heyetinden seçilen 5 kişinin katılacağı bir «Heyeti faale» teşkil edildiğini, bu heyetin Başkanlığına Mustafa Kemal Paşanın, ikinci Başkanlığa Rauf Beyin münasip görüldüğünü bildirmiştir.

Bu kararı veren 12 kişi idi.

O 14 TEMMUZ 1919 tarihli Albayrak gazetesinde Mustafa Kemal Paşanın «Heyeti faale Başkan» seçildiği ilân edildikten sonra şöyle deniyordu:

«Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin yukarıya dercettiğimiz istifanamesi bir azim ve iman vesikasıdır. Millette henüz eski kanun sönmemiş olduğunu gösterir muazzam hüccettir. Anafartalarda, şerefi milliyi tarihin nesli hâzırdan beklemekte olduğu mukaddes vazifeyi âlâ ve ilâ eden bu muhterem kumandanı bugün de mücahede milliyetin başında görmek mesut bir temasadır. Kemali azim ve imanla müdafaa hukuku vatana hasri vücut eden Mustafa Kemal Paşanın etrafında millet, pâk, nezih, parlak bir hâle teşkil etmektedir. Böyle temiz, fedakâr ruhların itihadından milletin hürriyet ve istiklâl gibi iki mukaddes nurunun doğacağı şüphesizdir. Azim ve iman her müşkülü iktihama kâfidir.»

Bu yazıyı yayınlayan Erzurumda bir gazete idi.

O 23 TEMMUZ 1919 da toplanan Erzurum Kongresinde Mustafa Kemal Paşa Kongre Başkanlığına seçildi.

O 7 AĞUSTOS 1919 da çalışmalarını bitiren Erzurum Kongresi, Mustafa Kemal Paşayı «Şark Anadolu Müdafaa Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi» üyeliğine ve bu heyet de Başkanlığa seçti.

Mustafa Kemal Paşayı «Heyeti Temsiliye»ye seçenler 53 kişi idi.

O 4 EYLÜL 1919 da toplanan Sivas Kongresinde, Kongre Başkanlığına seçildi.

(22. sayfa)



ANKARA MİLLETVEKİLİ

Mustafa Kemal Paşa'nın

Hükûmet Teşkilâtı Üzerine Teklifi

Devlet Başkanı ve Ordular Başkomutanı Mustafa
Kemal Paşa

«T.B.M.M. zabıtları» cilt : 3
24 nisan 1336 (1920)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının ertesi günü, 24 Nisan 1920 tarihinde, Atatürk'ün B.M.M.ne yaptığı bir teklif, «Yeni Türkiye» devletinin gelecekteki kuruluşunun ana çizgilerini belirtmesi bakımından çok önemli ve ilgi çekicidir. Büyük kurtarıcının içine girdiği hareketi ta başlangıcından, bütünlüğü ile ne ölçüde temelden tasarladığını göstermesi bakımından bu teklif önemli bir belgedir. Toplum ve devrim hareketlerinin liderlerini başarıya ulaştıran vasıfların başında, ilk adımı atarken varacağı yeri bilmenin şuru gelmektedir. Atatürk'ün savaşta, barışta, işlerinin aynasında beliren kişiliği elbette çok yönlüdür. Ama hepsinin üstünde her adımının geleceğini ve sonuçlarını hesaplaması geliyor. Bu büyük nitelik, büyük devrim hareketlerine önderlik etmiş bütün liderlerde ortak bir özellik olarak bulunmaktadır.

Birinci Büyük Millet Meclisinin zabıtlarından alınan bu teklif, Atatürk'ün, İstanbul'dan kesin olarak kopuşunu, yeni bir devlet ve rejim anlayışına yönelişini, devrimci ilkelere dayanarak yeni bir devlet kurmak isteyişini ortaya koymaktadır. Buradaki teklifin özüne bakılırsa, kendisini, artık milli menfaatleri temsil edemiyen merkezi bir hükûmete karşı çıkan bir ihtilâl lideri olarak ortaya koymakta, Büyük Millet Meclisini de Fransız İhtilâlinde olduğu gibi bir «Kurucu Meclis» havası içine sokmak, memleketin kaderini fiilen eline alan bir kuruluş meydana getirmek, bu yeni kuruluşun başkanı ve Anadolu ihtilâlinin de lideri olmak amacını gütmekteydi.

Mustafa Kemal Paşa (Ankara) — Şimdi müsaade buyurursanız, bu dakikadan itibaren takibolunması gereken bazı görüşleri arzedeceğim :

«Bu günkü çetin durum içinde vatani çözülme ve yıkılma tehlikesinden kurtarmak için alınması gereken tedbirler, tabiidir ki, sayın heyetinize ait olacaktır. Ancak bu konuda kendi araştırma ve bilgilerimize dayanarak kanatlarımızı yüksek meclisinize arzermeyi faydalı saymaktayız. Gerek hukukî esasiye kaidelerine, gerekse tarihteki örneklerine ve gerek zamanımızda aynı acıklı şartlar içinde yıkılma tehlikesine uğramış olan milletlerin ortaya koydukları ibret levhalarına göre, memleketi bölünmek ve yıkılmaktan kurtarmak için derhal bütün milli kuvvetleri

esaslı bir teşkilâta bağliyerek birleştirmekten başka çâre yoktur. Bunun şekli ne olmak gerekir? İşte mesele buradadır.

Meşru ve sorumlu olmyan kuvvetlerin baskısı ile devlet kuvvetlerini birleştirmeye imkân bulursa bile bunun devamının kâbil olmadığını bilirsiniz. Esasen yüksek meclisinizin varlığı da, herşeyden önce meşruluk ve sorumluluk esaslarının millette de lüzumlu görüldüğüne en büyük delildir. Bundan dolayıdır ki, yüksek meclisinizde toplanan yüksek millî irâdeye dayanmak suretile meşruluk ve kanunilik kazanan, yine sayın heyetinizde tecelli eden millet vicdânının muhakemesine bağlı bulunarak sorumluluğunu takdir ve tesbit edecek bir kuvvetin işleri idâre etmesi artık gerekli olmuştur. **Bu kuvvetin tabii şekli ise bir hükümettir.**

Hükümet teşkilâtının temel şekli, mesul olmyan bir hükümet başkanında tesbit edilen denge noktasına dayanarak kanun yapmayla görevli bir heyeti kontrol ile görevli bulunması, bu heyetin güvenini kazanmış bir icra kuvveti, bu icra kuvvetinin de millî işlere göre bölünmesi ve düzenlenmesinden ibarettir. Bu şekilde icra kuvveti hükümet başkanı tarafından seçilir. Kanun yapıcı kuvvetlerin güvenine dayanır.

Yüksek meclisiniz yalnız kontrol eden ve araştıran nitelikte bir meclis, bir mebuslar meclisi değildir. Bundan dolayıdır ki, **yalnız kanun yapma ile kendini vazifeli sayarak sorumlu bir mevkiden milletin mukadderatını kontrol altında bulunduracak değil, fiili olarak bu işlerle uğraşacaktır.** Fevkalâde hallerde bütün milletler bu prensipleri bırakarak ya kanun yapıcı kuvvetleri tatil edip icrâ heyetlerine fazla yetkiler verirler, yahut bütün milletin genel oyuna başvurarak kararlar alırlar. Biz, hal-kin genel oyunun birliğine her kuvvetten çok yetki veren İslâmliğin esaslarını göz önüne alarak **yüksek meclisinizi milletin bütün işlerinde doğrudan doğruya el koymuş olarak tanımak istiyoruz.**

Bu temel ilke kabul edildikten sonra, yüksek meclisinizin umumi heyeti süreli olarak işlerin ayrıntılarına kadar fiilen araştırma ve görüşülmesi imkânlarını bulamayacağından, **sayın heyetinizden seçilecek ve vekil edile-**

cek üyelerin hükümetin bu günkü teşkilâtına göre gereken işbölümüne memur edilmeleri, hepsinin ayrı ayrı, ve hepsinin birlikte umumi heyet karşısında sorumlu olmaları, maksadın teminine yeter. Bu durumda yüksek meclisinize başkanlık edecek kimsenin meclisinizi temsil etmesi itibarı ile hükümet üyeleri heyetine de başkanlık etmesi, yüksek meclisiniz adına imza atmağa, kararları imzalamağa yetkili olması, icraya ait meselelerde de diğer sayın kabine üyeleri gibi umumi heyet karşısında sorumlu olması gereklidir. Bu şekilde icrâ heyeti, umumi heyete karşı sorumlu olacak üyelerden ibaret olacak ve hatta adlarına da «vekil» denilecektir. Başkan olacak kimse ağır bir sorumluluk altında bulunacaktır. Çünkü icra heyeti ile sayın heyetiniz arasında bütün sorumluluklar herşeyden önce kendisine yönelecek, bu sorumluluk hem yüksek meclisinizdeki, hem de vekiller heyetindeki başkanlık makamının ikisini birden içine alacaktır.

Milletin seçtiği meclis dengesini hükümet başkanlığı makamının teşkil ettiği birlik noktasında bulur. Hükümet teşkilâtının bu ana kurallarının içinde bulunduğumuz buhran ve memleketimizin özel durumuna göre uygulama imkânlarının olup olmadığını düşünmek zorundayız.

Bizim bu konudaki araştırmalarımızdan edindiğimiz kanaate göre, idarenin bu şeklini mahzurlu görmekteyiz. Çünkü Osmanlı devleti diğer herhangi bir devlet gibi hükümdarının cismanî nüfuzu çevresinde kurulu değildir. Saltanat makamı olması itibarile padişahımız aynı zamanda İslâm halkının da başkanıdır. Mücadelelerimizin birinci amacı da saltanat ve halifelik makamlarının birbirinden ayrılmasını hedef tutan düşmanlarımıza millî iradenin bunu istemediğini göstermek, bu kutsal makamları yabancı esirliğinden kurtarmaktır. **Bu esasa göre Anadoluda muvakkat kaydı ile de olsa dahi bir hükümet reisi tanımak veya bir padişah kaymakamı tanımak hiçbir suretle uygun değildir.**

Şu halde başkansız bir hükümet vücade getirmek zorunluğumuz içindeyiz. Halbuki bir birlik noktasında dengeleşmeyen devlet kuvvetlerinin ahenk içinde çalışmalarını yürütmeye imkân

yoktur. Diğer taraftan herhangi bir makama devlet ve milletin kuvvetlerini birleştirme ve dengeleştirme yetkileri vererek o makamı sorumsuz tanımak felâkete götürür.

Bu çetin ve birbirile uyusturulması imkânsız olan esaslar içinde uzun uzadıya araştırmalar yapılarak sonunda İslâmliğin temellerine baş vurarak yüksek meclisinizde birikmiş olan, bütün İslâm halkının da desteğini kazanmış bulunan millî iradeyi, vatanın mukadderatına sahip ve el koymuş olarak tanımak esasını kabul ediyoruz. Sayın üyelerin, bu görüşler hulâsa edilerek herkese duyurulduktan sonra fevkalâde yetkilere sahip olacakları kaydı ile seçilmiş bulunmaları, seçmenlerin de geniş tutulmuş olmaları, bu ilkenin millette de tamamen kabul edilmiş olduğuna delildir. Bundan dolayıdır ki yüksek meclisiniz, sahip bulunduğu fevkalâde yetkilere dayanarak karşısına çıkacak bir icra kuvvetini yalnız kontrol etmek, milletin hayatî meseleleri üzerinde böyle bir heyete mücadeleye mecbur kalmak gibi, şimdiki durumun dayanamayacağı sınırlı bir görevle değil, **milletin genel idaresini fiilen üzerine alarak memleketin selâmetini bizzat temin vazifesiyle kurulmuştur. Ve artık yüksek meclisinizin üstünde bir kuvvet mevcut değildir.**

Işte memleketimizin şimdiye kadar geçirdiği buhranlardan, felâketlerden, kâh Avrupayı taklidetmek, kâh devlet işlerinin idaresini şahsî görüşlere göre düzenlemeye çalışmak, kâh anayasayı bile şahsî ihtirasların elinde oyuncak etmek gibi pek acıklı sonuçlarını gördüğü yolsuzluklardan hasıl olan uyanıklığa tercüman olduğumuz düşüncesile şu çetin ve buhranlı tarihi devrin çalışmalarını bu yolda düzene koymaya taraftarız. Hüküm tabiidir ki sayın heyetinizdir. Yalnız karşılaştığımız yıkılma tehlikesine, devlet ve millet işlerinin uzun süredir keşmekeş içinde kaldığına tekrar dikkat nazarlarınızı çeker, lüzumsuz teorilere batarak sürüp gidecek tartışmaların en kötü idarelerden daha çok kötü etkiler uyandıracağını arzetmeyi bir vatanseverlik görevi sayarım. Tanrı başarılar ihsan buyursun, âmin» (Sürekli alkışlar üç dakika sürmüştür).

Bu tavrı oylanması için burada bırakıyorum.

- ATATÜRK ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER -

Yeni Atatürkçülük

Üzerinde Gelişen Düşünceler



Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa

Töreneleştirme - Kutsallaştırma Devresi

Atatürk yaşarken, milli bayramlar dolayısıyla, ölümünün uyandırdığı derin yankılar çevresinde çok şeyler söylendi, yazıldı. Atatürk üzerinde yazılanları derliyen kitaplar gözden geçirilince, hangi nedenlerle, hangi açılardan söylenmiş olurlarsa olsunlar, bunların hepsini birleştiren ortak bir niteliğin herşeyin üstünde belirdiği görülür: Atatürk'ün düşüncelerini de, eserlerini de bitmiş tükenmiş, kapanmış bir eserin bütünlüğü içinde görmek, eserini günlük yaşantılarımıza karışan bir gerçek olarak sürdürmek, genişletmekten çok, onu kutsal bir emânet hâlinde korumak, töreneleştirmek. Bu yazı derlemesinin birinci bölümünde kısaca, Atatürk sevgisinin bu töreneleştirme, kutsallaştırma, günlük yaşantılarımızdan uzaklaştırma, Atatürkçülüğü «satik düzen» içinde sınırlama akımının ortaya koyduğu bellibaşlı düşünceleri gözden geçirecek, bütün iyi niyetlere, aşırı sevgi tutkunluklarına rağmen Atatürkçülüğün bu olumsuz devresinin pasif davranışını göstermeye çalışacağız.

1. Bir milletin başına gelecek ne kadar felâket varsa hepsiyle haşır neşir olduğumuz bu senelerde önümüze düşüp bizi tekrar hayata çıkaran Mustafa Kemal Paşanın simasını ilerde tahattur edecek her Türk, Abdülhak Hamid'in bu mısraındaki çerçeve içinde görecek:

«Akardı pâyine mahşer misâli bir millet»

Yahya Kemal (1921)

2. Gazi'nin büyüklüğünün tesiri yalnız milli ve mahalli değildir. Çok derin ve engindir, insani ve ci-

hanidir. Çünkü o, kudretli dehâsının nurlu rüzgârlere dünya siyasetinin mihverini değiştirmiştir!...

Raif Necdet (1928)

3. ... Çünkü millet ve memleketin cismâniyetini tahlis etmiş ve ruhaniyetini ilaya koyulmuştur. İstiklâl-i siyasi, istiklâl-i iktisadi, tabiri diğerle hürriyet, haysiyet, refah yolu onun bize gösterdiği ve önde bir meş'ale gibi ilerlediği yoldur.

Abdullah Cevdet (1928)

4. Doğrusunu söyleyeceksek, bunlara reform, inkılâp denmez. Koca bir âlemi avucunun içinde sıkıverip hamur yaptıktan sonra yeniden yaratmak denir! O elin kudret ve azametini düşününüz!

Mesut Fani Bilgili (1938)

5. Etten ve kandan Mustafa Kemal bizim dizimizde öldü, irâde ve kudretin lifleriyle örülmüş bayrak Atatürk'ün ise biz her zaman izinde öleceğiz.

Nurettin Artam (1939)

6. Tarihin kaydettiği yegâne düşmansız kahraman, yegâne düşmansız dâhi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'tür.

Vâlâ Nurettin (1939)

7. Herşeyi çok iyi tahmin eden Atatürk, sanırım ki, bir tek noktayı tahminden âciz kalmıştır. Halk tarafından ne kadar sevildiğini ve arkasından ne kadar insanın ağlıyacağını... (Reşat Nuri (1939)

8. Onun eseri meydandadır. Yarattığı ruh içimizde yaşıyor. Şekillendirdiği maddenin ahengini seyre ediyoruz.

Sadri Ertem (1938)

9. Ona ancak «Atatürk le Parfait» denilebilirdi. Bunu biz: «Kemal Atatürk» ismiyle ifade ediyoruz. Bu ismi anarken bu manâyı hiçbir zaman unutmuyalım.

Hasan Âli Yücel (1938)

10. Her imrenilen faziletin timsâli, her yüksekte tutulan idealin kahramanı, karanlığa düşmüş ümitlerin meşalesi, medeni insanlığın her millet için örneği olmak... Necmettin Sadak (1938)
11. Ne mi kaybettik?.. Hayır, yalnız biz ne kaybettik diye düşünmiyelim.. Dünya ne kaybetti?.. Yusuf Ziya Ortaç (1938)
12. Teşkilâtı esasiyemizde ve bu gün hizmet başında, irfân muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdânlarında yerleşmiş olan lâik, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi cumhuriyet bize bütün evsâfile Atatürk'ün en kıymetli emânetidir. İsmet İnönü (1938)
13. Atatürk bütün irâdesinin kaynağını ancak Türk milletinin yaratıcı ve sonu olmyan ruhunda bulmuştur. Şimdiye kadar böyle olduğu gibi, şimdiden sonra da böyle olacaktır. Millet yine o millet, kaynak yine o kaynaktır. İlmî kuvvetler gerçi yanılmazlar, fakat mânevî kudretler de tükenmezler... İ. Hakkı Baltacıoğlu (1938)
14. Danyal'ın yalın ayak ateş çığneyişi bir masaldır. Yalın yalın alev içinden geçen ilk insanlar bizleriz. Ne usta demirci imişsin ki Mustafa Kemal... Bizi tam tavında bir çelik yapıp bıraktın elinden... Nizamettin Nazif (1938)
15. Kuvvetine dayanan insan, irâdesine dayanan insan, başladığı işi başarmak azmini gösteren insan, tarihini bilen millet, dilini bilen millet, Atatürk'ün büyük dersidir. Ve ona şükür olsun ki Ege'den Çin denizine kadar bütün bir âlemi yeniden doğuran ölmez Ruh yine Türk sıfatını taşıyor. Atatürk, Asya'nın Renaissance'dır. Orhan Burian (1938)
16. Atatürk, senin ebedî cevherin anavatan topraklarına karıştıktan sonra bu topraklar bizim için daha aziz, daha mübârek oldu. Onun için kâfire çığnetmiyeceğiz. Onun içinden, senin ruhunu tükenmez bir kaynak suyu halinde terennüm ederek aktığı bahçeleri çıkaracağız. Yakup Kadri (1946)
17. Atatürk inkılâplarda dögüşerek muzaffer olmadı, dögüşecekte dögüşme takatini bırakmadığı için. Asırlarca nahâk yere o kadar kan akıtan millet... Atatürk'e yaptığı inkılâplarda milletin aziz kanını esirgediği için de ebediyen minnettârız. İsmâil Habîb Sevük (1939)
18. Zamanı beklemek, fırsatı kaçırmamak: İşte ihtilâlcinin muvaffakiyet tılsımları. Mahmut Esat Bozkurt (1940)
19. Bu kırk yaşındaki genç Meclis Reisi ve Başkumandanın güzel ve manâlı yüzü Meclisin yarı karanlık salonunda daima bir şafak ışığı gibi parlamıştır. Atatürk, tarihte Birinci Büyük Millet Meclisi Reisi olarak efsânevi bir yüzdür. Samed Ağaoğlu (1944)
20. Hâdiselerin yarattığı bazı büyük isimler vardır ki onları taşıyanların yanında çok defa hayal düşkünlüğü duyulur. Fakat hâdiselerin, devirlerin ve devrilenlerin yaratıcısı olan Atatürk'ün huzurunda insan ruhunu en az tanyanlar bile eşini dünyada duymadıkları bir gönül kuvveti kazanırlar. İbrahim Alâattin Gövsa (1928)
21. Biz millet olarak Atatürk inkılâbına bağlı kaldığımız nisbette ilerliyebilir, dünya topluluğu içinde kendimize düşen en şerefli vazifeyi yerine getirebiliriz. Vedat Günyol (1948)
22. Türk milleti bir yeni uygarlık, kendi uygarlığını

- yaratabilmeli. Ancak o zaman bir bütün olarak, bir varlık olarak ayakta kalabilecektir. Fikir - Atatürk'e, sembol - Mustafa Kemal'e lâik olmağa çalışalım. Selâhattin Batu (1954)
23. Atatürk'ün eseri çok sağlamdır, Türk ulusunun gerçek ihtiyaçlarını tam olarak karşılamaktadır. Hikmet Bayur (1955)
24. Millet işlerinin umumî menfaati lehine muntazam, dürüst, verimli yürüyebilmesi için her vatandaşa terettüp eden vazifelerin hepimiz tarafından eidiyet ve metanet ile ifâ edilmesi lâzımdır. Ancak bu vazife yerine getirildiği takdirdedir ki, Atatürk inkılâbı her zaman canlı bir halde yaşar. Aksi takdirde inkılâp el çobukluğu ile rafa konur ve Atatürk mucizesi bir masal olur. Hüseyin Cahit Yalçın (1956)
25. Devrimin yürüyüşünde, gençliğin şerefli bir payı vardır. Atatürk'ün cumhuriyeti onlara emânet etmede ne kadar haklı olduğunu her geçen gün isbat etmiyor mu? Suut Kemal Yetkin (1957)
26. Sen, meydanlara bahar ferahlığı yayan, sen, nesillerin başları üstünde çağlıyan çınar, sen, yaşlı tarih gibi sağ kalacaksin sanabilmiştik... Bu dünyaya sen lâzımdın!... Ruşen Eşref (1957)
27. Atatürk'ü dinliyorum... Erzurum Kongresinde o konuşuyor, Anıt-Kabir'de o düşünüyor. Hakikate ve gerçeğe giden yollar onda birleşiyor. Onda tamamlanıyoruz. Ona sırtını çeviren düşünce bizden değil... Cahit Tanyol (1960)
28. 1960 Türkiyesinde Atatürk devrimlerine bağlılıkla demokrasiye bağlılık aynı yüreklerde çarpmaktadır. Bülent Ecevit (1960)
29. Atatürk'ün hemen bütün söylevleri, demeçleri, konuşmaları bu erdem anlayışı ile doludur. Asıl uğraşmak zorunda bulunduğumuz şey yüksek erdemde dünya birinciliğini tutmaktır. Orhan Hançerlioğlu (1960)
30. Ata'nın aziz hatırası önünde saygı ile eğiliyor ve diyoruz ki: Devrimin hedefini kavramış olduğunu ispat eden Türk milleti, eserini daima muhafazaya muktedir olacaktır. İsmet Giritli (1961)
31. Türk ulusunun iyiye, uygarlığa, aydınlığa olan bağlılığını da herkesten iyi görmüş, umudunu hiç yitirmemiş, ona güvenmiş. Ve bu yüzden kurduğu düzeni, devrimleri gençliğe emanet etmiş. Muhtar Körükçü (1962)
- Yukarıda 31 kişiden derlenmiş çeşitli görüş ve düşüncelere göz gezdirince beliren ortak özelliğin «statik ve kapalı Atatürkçülük» noktasında birleştikleri açıkça görülüyor. Atatürk burada bir kurtarıcı, üstün ve büyük bir adam, bir millî önder olarak eserini bitirmiş bir dâhi, korunması gereken bir devlet ve teşkilâtını bize emânet eden kişi, tükenmez bir kaynak, eserleri savunulacak bir önder olarak tasvir edilmektedir. Bütün bu görüşlerin ayrı ayrı değer taşıdıklarına, onun bir yanını nitelediklerine şüphe yok. Burada belirtmek istediğimiz de bunların hep eksik, tek yönlü, hepsinden önemlisi «tükenmiş ve kapanmış» bir işin tanımlanması yolunda oluşlarıdır.
- Yeni Atatürkçülüğe yönelik devresel**
- 27 Mayıs hareketinden sonra Atatürk üzerindeki düşüncelerin yeni bir yön kazandığı, şimdiye kadar tanımlandığı anlamda «statik Atatürkçülük»ün

yetmezliği tartışılmağa başlandı. Gerçi ondan önce de bu anlamda bazı kıpırdanışlar vardı. Ama 1946'dan sonraki gelişmelerde «Hürriyet ve demokrasi» ülküsünün Atatürkçülüğün yerini alarak, eski ülkünün hızını kestiği, «Atatürkçülüğü töreleştirmeğe» doğru götürdüğü görülüyordu. Bu gün bile bu düşünceyi sürdürenlere rastlanıyor. Atatürk'ün Türkiye ve dünya ölçüsündeki değeri belirtiliyor. Yeni Türkiye'nin onun elile kurulan yapısını ara sıra ufak tefek onarımlardan geçirilerek konunması, devrimlerinin ulaşabildiği yerlerdeki sonuçlarının aşırı saldırılar karşısında korunulması düşünülüyor. Yüzeyle, gittikçe kalabalıklaşan halk çoğunluğunun gerisinde kalmış devrimci ve Atatürkçü hamle gücünün politik nedenlerle sınırlandırılmasına, taşkın hareketlerin düzenli bir kanala alınmasına gayret ediliyor. Atatürk'ün ortaya koyduğu eserler ve ilkelerden «kurulu düzen»in yeterliği sonucunu çıkarana aradığın bir «sükûn ve refah içinde yaşama güvenliği» olduğu açıkça görülüyor. «Koca bir âlemi avucunun içinde sıkıyırıp» de «ates üzerinde yürüyen Danyal» örneği bir destan kisisi hâline gelen Atatürk'ün gittikçe gerçek kişiliğini evlîvâ lejandlarla bezenmesi, yurt gerçeklerinden ve gelişen Türkiye'nin bu günkü meselelerinden kopararak «ulaşılmaz yüce üstün» katlara doğru uzaklaştırılması, bu gün artık göze batan kuskulara salan bir hareket hâlinde karşımıza dikiliyor. Kişilerin bu soy kutselleştirilmesinin onu dondurmak, günlük havattan uzaklaştırmak, hareketlerin evrimindeki yön verici ve iteleveci gücünden yoksun bırakmak anlamına da gelebiliyor. Bu gün artık «töreleştirilmiş Atatürk»ün, ölüm yıldönümlerinde anılması sınırlandırılması yerine, onun yasayışımıza ilkeleriyle karışmasını, «Yeni Atatürkçülük» ilkelerinin geliştirilmesini isteyenler gün geçtikçe kendilerini belli ediyorlar. Bundan sonraki bölümde bu konudaki yeni düşüncelerin bir derlemesi yapılacaktır.

1. Bizim için de bu gün, her gün olduğundan da büyük olan dava Atatürk değil, o fânî idi, öldü, fakat Atatürkçülüktür. Bu bakımdan son yıllardaki sefil ve aşağı politikacılık Türk şanına ve şerefine büyük lekeler sürmüştür. Yeni nesillerin vazifesi Türklüğü bu lekelenmeden kurtarmak ve Atatürkçülüğe yeniden eski heyecanını ve hızını vermektir.

Falih Rifki Atay (1953)

2. Cenk destanları gibi sulh muahedelerinin de yazısı solup silinebilir. Fakat dünyada vîdân ve fikir hürriyetini söndürebilecek bir kuvvet mevcut değildir. Atatürk, herşeyden önce buna inanan ve bu aydınlığın ışığını cihanın en kuytu, en loş köşelerine yayan adamdır. «Biz, Kemal Paşanın izinde yürüyoruz» diyen milletler, onun asıl bu tarafını anladıkları gündür ki, tam manâsıyla kurtuluş yolunu bulacaklardır. Lâkin onlara bunu kim anlatacak? Bu büyük, tarihi misyon Atatürk'ün eserini emânet ettiği aydın Türk gençlerinden başka kime düşer?

Kemalizm kendi tefsirini bekliyor.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1954)

3. Devrim, tarihsel gelişmesi sırasında nasıl bir yol gidecek? Başka bir deyişle, toplum düzenini bir yerde «asri ve medenî» koşullara göre ayarladıktan sonra kemikleşip katılacak mı? Hayır! Mustafa Kemal, toplumsal gelişmeyi bilimsel gelişmeye bağlamış. Her toplumun - pek tabii olarak - her devrimin bilimsel gelişmelerin getirdiği yenilikle-

ri izlemesi ve uygulaması gereğine inanmıştır. Buradan itibaren Atatürk'ün devrim anlayışına bir de devamlılık özelliğini ekliyebliriz. Gerçekten onun devrim tutumu esnek, dialektik olduğu kadar, dinamik ve süreklidir. Attilâ İlhan (1959)

4. Batı kültürünü ve hümanist düşünce tarzını topluma mâl etmeyen bir hareketin batı diyarının tekniğini ve topluma yerleştirmek imkânı yoktur. Çünkü batıda bu müesseselerin yer alışı uzun bir kültür ve fikir gelişiminin neticesidir. Bu fikri ve metodik gelişim Türk ulusunda gerçekleşmediği gibi, reform kabul etmeyen şeriatçı yobaz da bu gelişimin meleketimizde yer etmesini önlemiştir. Bu şekilde hazırlıklı bir kültürel ortam kurulamadığı içindir ki, toplum, alışılmış dışındaki değişimleri benimsiyememiştir. Bu tereddütler içinde Osmanlı devleti yok olmuştur. Bu karanlık devirde bütün aydınların sorduğu soru, bu memleket nasıl kurtulur sorusudur. Aydınlar Türkiye'nin kurur: Devrimle batıya yöneliş. Çetin Özek (1960) cevapları bu suale kesin olarak şu cevabı vermişler-

5. «İstihsal ve imalâtı artırıcı unsurlar yetiştirmek Türk eğitiminin temel ödevi olmalıdır.» diyen Atatürk, bunun metodunun da «iş içinde eğitim kazandırmak» olduğunu belirtiyordu. Şimdi Atatürk'ün, 38 yıl önce ortaya attığı fikirleri uygulamanın neresindeyiz? Her safhasında olduğu gibi Atatürk devrimlerinin bu en önemlisinde de korkunç tâvizler vere vere ricat etmekteyiz. «Bütün köylülere okutursak koyunları, keçileri kim güdecek, pamukları kim topluyacak?» diyebilen politikacılar, yığınları aldatabilmektedirler. İş ve toplum kalkınması, köy eğitimi kelimelerini kullananların takbih edildikleri bir karanlık devrededir. Ve en tuhafı, Atatürk için 10 kasımlarda en çok bağırarak nutuk çekenleri de bu karanlık devreyi yaratan eğitim sorumluları arasında görüyoruz.

Şükrü Koç (1961)

6. Kuvayi Milliyenin ruhu işte buydu ve doğrudan doğruya haklılığa, emperyalizm düşmanlığına çalışanların hak ve hukukuna dayanıyordu. O devirde hakimiyeti Millîye gazetesinin basyazaları ile bütün Anadolu gazeteleri bu fikirleri halk kütlelerine yayıyorlardı. Zamanla bu ruh söndürüldü. Ve halkın ferdi menfaatler uğruna istismarı nihayet Türkiye'yi bu günkü duruma getirdi. Atatürk prensiplerine ihanet edildiği ölçüde Türkiye çıkmazlara girdi. Çetin Altan (1961)

7. Çünkü Atatürk'ün «İnkılâbın hedefini kavramış olanlar daima onu muhafazaya muktedir olacaklardır.» deyişi, gelişigüzel söylenilmiş bir deyiş değildir. Çağımızın koşulları bizi «İnkılâbın hedefine» sürükleyecektir. Gerçi istese de, istemesese de... Öte yandan, bu ülkede yeterince «o hedefi» kavramış olan Atatürkçüler vardır. Çağımızın, insanları ileriye yönelten koşulları, Atatürkçülerin en büyük yardımcılarıdır. Gericiler, yalnız Atatürkçüler değil, o koşulları da yenmek zorundadırlar ki, bu da onların altından kalkamayacakları bir durumun varlığını apaçık ortaya koyar. Atatürk'ü bir daha andığımız şu günlerde en önemli görünüş de bu olsa gerek. Memduh Balaban (1962)

8. İnkılâplar yalnız başlar. Ama inkılâbın bitişi diye birşey yoktur. Zaten inkılâbı, ihtilâlden ayıran da budur. Başlamak ve bitmemek, gerek tabiatte, gerek cemiyette, inkılâbın tekâmül ile benzer olan, müşterek kanunudur. Atatürk inkılâpları da baş-

ladı. Katastroflarını, sıramalarını yaptı. Bazı tezler çözüldü. Antitezler çarpıştı ve bazı sentezlere varıldı. Ama bu sentezler de elbette ki yeni antitezler getirdi. Böyle devam edecektir. Atatürk inkılâplarının kütleleri, müdahaleler, cebir ve zorlarla geliştiren, çoğunluğun iradesini azınlığın iradesine bağlayan başdöndürücü akışı elbette ki bitmiştir. Şimdi tekâmülcü bir gelişmenin içindeyiz.

(Şevket Süreyya (1962)

9. Atatürk'ün hayatında karşılaştığı en çetin engel batılı anlamda ileri aydın kithğı, kafa ve ruh fukaralığı, yeni inkılâpçı kadronun yetersizliği oldu.

Vedat Nedim Tör (1962)

10. Hazin olan şudur ki, hedefler ihmal edilmiş, hesaplaşma ise sürekli ve verimsiz bir kavga konusu hâline getirilmiştir. Ve politikada taviz konusu olan ilkeler, esasen bir oluşa çevrilmesi imkânsız bu kavramlardı. Zaten ölümünden sonra bütün ilkeler dinamik yürüyüşünü tamamen kaybederek, birer etiket ve afiş hâline getirilmiş, toplumda yürüyüşü durduran bir takım kutuplaşmalara sebep olmuştur. İleri - geri çatışması bunun en tipik örneğidir. Özü «oluş»a yönelmiş ilkeler ise unutturulmuştur. Atatürk'e dönmek, bu ilkeleri yeniden değerlendirmektir. Atatürk ilkeleri, Atatürk'ün içinde kimıldyamıyacağı bir kabuk hâline gelmiştir. Bu kabuk yırtıldığı zaman, onun gerçekçi yüzü gün ışığına kavuşur. Daha doğrusu Atatürk'ü yeniden keşfederiz. Bunun ilk şartı, onu övgü ve kasidelerden, bu şark usulü savunulardan kurtarmak ve onun düşüncesinin konusu haline getirmektir.

Cahit Tanyol (1962)

11. İçinde bulunduğumuz bazı sınılaşma ve plânlı ekonomik gelişme döneminde, Atatürk'ün sosyal ülküsünü Atatürk'ün izinden giderek gerçekleştirebilmek için, Atatürk kadar açık hür düşünceli olabilmek, değişen şartlar karşısında, ülkümüzün hedeflerinden ayrılmaksızın değişik tedbirler alabilmeğe Atatürk kadar hazır bulunabilmek gerektir.

Bülent Ecevit (1962)

12. Fakat Türk toplumunu, devrimlerin temelinde ve ruhunda mündemiç «tevzi adalet», yani sosyal muhteva ile doldurarak geliştirme zarureti, bilhassa devam etmektedir. Şimdi artık, 1919 ihtilâlelerini - bu sosyal muhteva konusunda, dengenin ve tenasübün bozulması tereddüdü ile - aşmamak, bütün yapılmış reformlar dengesini ve tenasübünü tüm bozacak bir atalet hâline düşmek olur. Ve Atatürk'ü, tüm tehlikeye sokar.

Bahri Savcı (1963)

13. Atatürk bir anı değil, bizim en yüce bir gerçeğimizdi. Zati her gün biraz daha gerçekleşiyor, kendini her gün biraz daha kuruyor. Bir düşünce, bir fikir, bir imandı Atatürk, durmadan onun için yaratıyor... Toprağımızı besliyor, doğan kuşakları yetiştiriyor.

Selâhattin Batu (1963)

14. Atatürk, varlığında gelişme, gelecek, oluş taşıyan insandır. Yaptıkları ile biten insan değildir o, yapacakları ile başlayan insandır. Türkiye'de hergün gelen kuşaklar, onu çözecekler ve yeniden başlatacaklardır.

Ceyhan Atuf Kansu (1963)

15. Atatürkçülüğün genel anlamı: İleriye doğru doğru gitmek, batılı çağdaş düzeyin altına düşmemektir. Atatürkçülük: «bilim»i hayatta tek mürşit sayar, düşünce özgürlüğüne saygı besler. Bugünün, yarının Atatürkçülüğü budur. Yarının Atatürkçüleri elbette bu günün Atatürkçülerinden daha ileri

olacaklardır. Nasıl bu günün Atatürkçüleri dünkülerden daha ileridirler. Sami Özerdim (1963)

16. «Atatürk ile birlikte bu toplum çağdaş bir ülke olmanın koşullarına kavuşturulmuş bulunsaydı, sonuç böyle mi olurdu? Demek Atatürkçülük yüzeyde kalmıştır, toplumu kıpırdatmamış, kimıldatmamıştır.» deniliyor. Oysa Atatürk, kafalarda o büyük temizliği yapmasaydı, biz onu eleştirmek gücünü bile duyamazdık. O bizi bütün ortaçağ baskılarından kurtarmak için gerekli bütün araçları getirmiştir, onları kullanmak, kullanabilmek bize düşer.

Melih Cevdet Anday (1962)

17. Atatürk'ün iktisat düşüncesinin, uluseu, halkçı, devrimci ve garpeç ilkelerin ışığında ele alınması ve bu ilkelerin yardımı ile yorumlanması gerekmektedir.

İhsan Akay (1963)

18. «Devrimlerimiz bölünmez bir bütündür» der dururuz ya, çoğu zaman düşünmeden söyleriz bunu. Bildiğimizi yapmaya, alışkanlıklarımızı, gününü çoktan doldurmuş kötü geleneklerimizi sürdürmeğe devam ederiz. Batının düşünce zenginliği, dil zenginliği, bilim zenginliği hiç dikkatimizi çekmezde en geçici, en çabuk eskiyen yanı: Tekniği kamaştırır gözlerimizi. Oysa bu teknik, yüzyıllar boyunca oluşmuş büyük bir bütünün küçük, önemsiz bir parçasıdır. Bizim devrimlerimizin bütünlüğü de bu büyük bütünün bütünlüğüdür.

Tahsin Yücel (1963)

19. Atatürk izindeki bütün çalışmalar, Türk nüfusunu böylece bütün toplumsal ve kültürel yönleriyle tam ölçüsünde milletleştirmek amaçındadır. Bunun hepsine birden Atatürkçülük denmektedir.

Rauf İnan (1963)

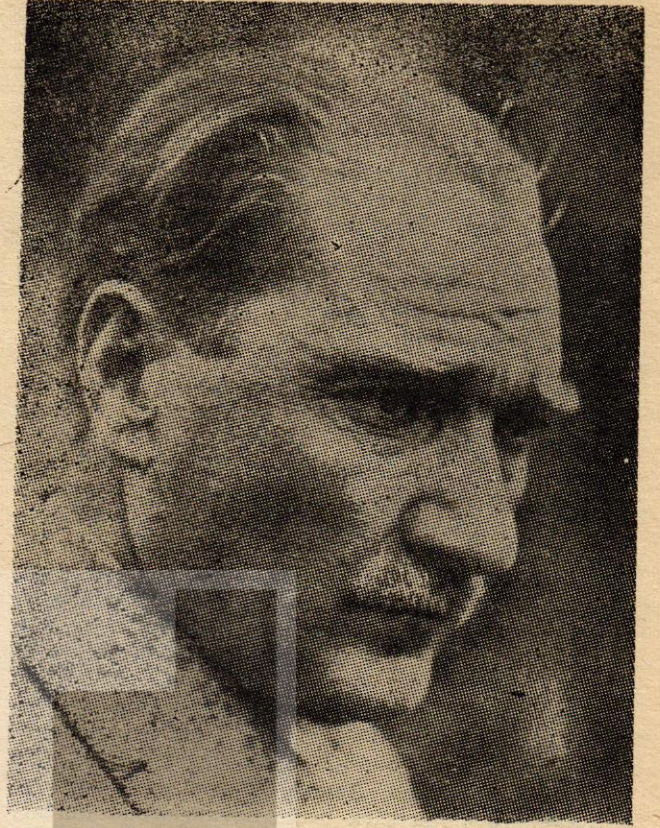
20. İşte Atatürkçülüğün ne olduğunu açıklamak için lâikleşme ilkesi üzerinde durmanın ve bütün devrimlerin temeli olarak onu kabul etmenin gerekçesi budur. Bu konuyu bütün ayrıntıları ile işlemek için böyle beş on sayfa değil, bütün bir kitap gerekir.

Yaşar Nabi Nayır (1963)

Yukarıya alınan örnekler çoğaltılabilir, birinci gruptaki örneklerin sayısını kat kat aşabilirdi. Buraya derlenen örneklerin bu kadarının bile eski Atatürkçülerin düşünce sınırlarını, Atatürk'ü anlayışlarını nasıl kesin ölçüde aştıkları açıkça görülmektedir. Gerçi Atatürkçü anlayışın, yukarıda da belirtildiği gibi, eski kuşaktan gelen öncülleri vardır. «Yeni bir Atatürkçülük» anlayışının gerekli olduğuna 27 Mayıs'tan önceleri de değinilmiştir. Derlemenin başında bir kaç kişinin bu alandaki öncüllüklerini gösteren örnekler de yer verilmiştir. Ama «Yeni Atatürkçülük»ün hızlanışının 27 Mayıs'tan sonra birdenbire güçlendiği de, tarihlerin sıralanışından, genç kuşaktan gelen yeni adların bolluğundan anlaşılacaktır. Bu düşüncelere göz gezdirince «Yeni Atatürkçülük» hareketinin ilkelerinin iyice belirerek ortaya çıktığını görüyoruz. Bu düşünceler, bilime dayanışları, yurd gerçeklerini tanıyışları, devrimci ve ülkücü, atılgan cesâretleri ile de eski düşüncelerden iyice ayrılıyor. Dinde olsun, toplumda olsun öncü liderlerin çoğunun getirdikleri rejimi ve hareketi düzenli bir sistem hâline getirilmeden göçtükləri çok görülmüştür. Dinde mezheplerin doğuşu, ayrılıkların ortaya çıkışı üzerine müğtehit imamlar, ihtilâl ve devrim kargaşalıklarından sonra büyük düzenleyiciler, önderlerin temel ilkelerine dayanarak eserlerini ileri götürmek için, yorumlayıcı çalışmalara girişmiş-

(25. Sayfada)

Atatürk'ten Düşünceler ve İlkeler



ATATÜRK

Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lâzımdır. (1930)

«En büyük eseriniz hangisidir?» sualine cevap: Benim yaptığım işler biri diğerine bağlı ve lüzumlu olan şeylerdir. Fakat bana yaptıklarımın değil, yapacaklarımdan bahsediniz.

Tasavvurlarımı tatbik edebilmek için hazırlıklara devam ediyorum. Fikir hazırlıkları seferberlikte davul zurna ile asker toplamağa benzemez. Bu işte çok mütevazî, uysal, fakat muhatabına samimiyet telkin ederek, sabırla çalışmak lâzımdır. (1929)

Her an tarihe karşı, cihana karşı hareketimizin hesabını verebilecek bir vaziyette bulunmak lâzımdır. (1930)

Beni görmek demek behemhal yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız bu kâfidir. (1929)

Türk inkılâbı nedir? Bu inkılâp, kelimenin vehleten imâ ettiği ihtilâl manasından başka, ondan daha vâsi bir tahavvülü ifade etmektedir. Bu günkü devletimizin şekli, asırlardanberi

gelen eski şekilleri bertaraf eden en müttekâmlî tarz olmuştur.
(1925)

Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asri ve bütün mâna ve eşkâliyle medenî bir heyeti içtimaiye haline isal etmektir. İnkılâbatımızın umde-i asliyesi budur. Bu hakikati kabul edemiyen zihniyetleri târumar etmek zaruridir. Şimdiye kadar milletin dimağını paslandıran uyuşturan bu zihniyette bulunanlar olmuştur. Herhalde zihniyetlerde mevcut hurafeler kâmilten tardolunacaktır. Onlar çıkarılmadıkça dimağa hakikat nurları infaz etmek imkânsızdır.
(1927)

Millî Mücadeleye beraber başhyan yolculardan bazıları, millî hayatın bu günkü cumhuriyete ve cumhuriyet kanunlarına kadar gelen tekâmüllerinde kendi fikir ve ruhlarının ihatası hududu bittikçe bana mukavemet ve muhalefete geçmişlerdir.
(1927)

Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farzedemeyiz. Memleketimizi bir çenber içine alıp cihan ile alâkasız yaşayamayız... Bilâkis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ferdi milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.

Hiçbir mantıkî delile istinat etmeyen bir takım an'anelerin, akidelerin muhafazasında ısrar eden milletlerin terakkisi çok güç olur, belki de hiç olmaz. Terakkide kuyut ve şurutu aşamıyan milletler hayatı makûl ve ameli müşahede edemez. Hayat felsefesini vasi gören milletlerin tahtı hakimiyet ve esaretine girmeye mahkûmdurlar.
(1922)

Memleket behemhal asri, medenî ve müteceddit olacaktır. Bizim için bu, hayat dâvasıdır. Bütün fedâkârlığımızın semere vermesi buna mütevakıftır. Türkiye, ya yeni fikirle mücehhez, namuslu bir idare olacaktır veyahut olamayacaktır.

İcraatımızda hiçbir zaman engeller halktan, bu kesif tabakadan gelmeyecektir. Halk müreffeh, musrakil, zengin olmak istiyor. Komşularının refahını gördüğü halde fakir olmak pek ağırdır. İrticâkâr fikirler perverde edenler, muayyen bir sınıfa istinat edebileceklerini zannediyorlar. Bu katiyen bir vehimdir, bir zandır. Terakki yolumuzun önüne dikilmek isteyenleri ezip geçeceğiz. Teceddüt vâdisinde duracak değiliz. Dünya müthiş bir cereyanla ilerliyor. Biz bu ahengin haricinde kalabilir miyiz?
(1923)

Türklerin asırlardanberi takibettiği hareket devamlı bir istikamet muhafaza etti. Biz daima şarktan garbe yürüdük.
(1924)

Bu güne kadar istihsal eylediğimiz muvaffakiyat, bize ancak terakki ve medeniyete doğru bir yol açmıştır. Yoksa terakki ve medeniyete henüz isâl etmiş değildir. Bize bu ahfâdımıza düşen vazife bu yol üzerinde tereddütsüz ilerlemektir.
(1923)

Terbiye ve tedriste tatbik edilecek usul, malûmatı insan için fazla bir süs, bir vastai tahakküm, yahut medenî bir zevkten ziyade maddî hayatta muvaffak olmayı temin eden ameli ve kabili istimal bir cihaz haline getirmektir.
(1923)

«Devlet Kitabı» adı altında, meccani olarak nesredilecek ameli ve basit ifadeli eserlerle halkımıza hayatın gerçeklerini öğretmek, çok faydalı bir usul olarak şayanı tavsiyedir.
(1923)

Amerikalı Kadın Gazeteci
Gladis Baker'le

Atatürk'ün konuşması

Ankara, 20 (A.A.) — 1935

— Harp çıktığı takdirde Amerika, bitaraflık siyasetini muhafaza edebilir mi?

«— İmkânı yok, eğer harp çıkarsa, Amerika'nın milletler camiasında işgal ettiği yüksek mevki herhalde müteessir olacaktır. Coğrafi vaziyetleri ne olursa olsun milletler birbirine bir çok rabitalarla bağlıdır.

Bundan başka, Amerika büyük ve kuvvetli, ve dünyanın her yerinde alâkası olan bir devlet olduğundan kendisinin siyaset ve iktisadiyat cihetinden ikinci derecede bir mevkie düşmesine aslâ müsaade edemez.»

— Milletler Cemiyetinin, sulhun muhafazası için müessir bir vasıta olduğunu zannediyor musunuz?

«— Milletler Cemiyeti, henüz kat'i ve müessir bir vasıta olduğunu ispat etmemiştir. Diğer taraftan Milletler Cemiyeti bugün, bütün milletlerin, müşterek gayenin tahakkuku için çalışabilecekleri yegâne teşkilâttir.

Şuna da kaaniim ki eğer devamlı sulh istemiyorsa kütlelerin vaziyetlerini iyileştirecek beynelmîlel tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın heyet-i umumiyesinin refahı açık ve tazyikin yerine geçmelidir.

Dünya vatandaşları, haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir.»

— Türkiye'de bolşeviklik yayılmasından korkuyor musunuz?

«— Türkiye'de bolşeviklik olmayacaktır. Çünkü Türk hükümetinin ilk gayesi, halka hürriyet ve saadet vermek, askerlerimize olduğu kadar, sivil halkımıza da iyi bakmaktır.»

— Niye diktatör diye çağrılmaktan hoşlanmıyorsunuz?



Garp cephesinde, büyük taarruzdan önce Mustafa Kemal Paşa

«— Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar. Evet bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü ben zoraki ve insafsızca hareket etmek bilmem. Ben ce diktatör, diğerlerini iradesine râmedendir. Ben kalbleri kırarak değil, kalbleri kazanarak hükmetmek isterim.»

— Mesut musunuz?

«— Evet, çünkü muvaffak oldum.»

(Cumhuriyet'ten : 21 Haziran 1935)

ATATÜRK'ÜN ANTONESKU'YLA KONUŞMASI

Atatürk 17 Mart 1937 de, Ankara Palas salonlarında, Rumanya Dışişleri Bakanı Antonescu ile yaptığı bir sohbet, kendi hayat felsefesini ve ayrıca şeflerin nasıl olması gerektiği hakkındaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde anlatmıştır:

Milletler gam ve keder bilmemelidir. Şeflerin vazifesi, hayati neşe ve şevkle karşılamak hususunda milletlerine yol göstermektir.

Vaktiyle kitaplar karıştırdım. Hayat hakkında filozofların dediklerini anlamak istedim. Bir kısmı herşeyi kara görüyordu. «Mademki hiçiz ve sifıra varacağız dünyadaki muvakkat ömür esnasında neşe ve saadete yer bulunmaz» diyorlardı.

Başka kitaplar okudum, bunla-

rı daha akıllı adamlar yazmışlardı. Diyorlardı ki: «Mademki sonu nasıl olsa sıfırdır, bari yaşadığımız müddetçe şen ve şâtr olalım.»

Ben kendi karakterim itibariyle ikinci hayat telâkkisini tercih ediyordum, fakat şu kayıtlar içinde:

Bütün insanlığın varlığını kendi şahıslarında gören adamlar bedbahttırlar. Besbelli ki o adam ferd sıfatıyla mahvolacaktır. Her hangi bir şahsın, yaşadıkça memnun ve mesut olması için lâzım gelen şey, kendisi için değil, kendisinden sonra gelecekler için çalışmaktır. Makûl bir adam, ancak bu suretle hareket edebilir. Hayatta tam zevk ve saadet, ancak gelecek nesillerin şerefi, varlığı, saadeti için çalışmakta bulunabilir.

Bir insan böyle hareket ederken, «benden sonra gelecekler acaba böyle bir ruhla çalıştığımı farkedecekler mi?» diye bile düşünmemelidir. Hattâ en mesut olanlar, hizmetlerinin bütün nesillerce meçhul kalmasını tercih edecek karakterde bulunanlardır.

Herkesin kendine göre bir zevki var. Kimi bahçe ile meşgul olmak, güzel çiçekler yetiştirmek ister. Bazı insanlar da adam yetiştirmekten hoşlanır.

Bahçesinde çiçek yetiştiren adam bir şey bekler mi? Adam yetiştiren adam da çiçek yetiştirendeki hislerle hareket edebilmelidir.

Ancak bu tarzda düşünen ve çalışan adamlardır ki memleketlerine ve milletlerine ve bunların istikbale faydalı olabilirler.

Bir adam ki memleketin ve milletin saadetini düşünür, o adamın kıymeti birinci derecededir. Esas kıymeti kendine veren ve mensup olduğu millet ve memleketi ancak şahsiyeti ile kaim gören adamlar, milletlerinin saadetine hizmet etmiş sayılmaz. Ancak kendilerinden sonrakileri düşünebilenler, milletlerini yaşamak ve ilerlemek imkânlarına nail ederler. Kendi girdince terakki ve hareket durur zan etmek bir gaflettir.

Şimdiye kadar bahsettiğim noktalar ayrı ayrı cemiyetlere aittir. Fakat bugün bütün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa bütün dünya milletlerinin saadetine hâdim olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır.

Bütün akıllı adamlar takdir ederler ki bu vadiye çalışmakla hiçbir şey kaybedilmez. Çünkü dünya milletlerinin sadetine çalışmak, diğer bir yolda kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn ve iyi geçim olmazsa,

bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. Onun için ben sevdiğime şunu tavsiye ederim:

Milletleri sevk ve idare eden adamlar, tabii evvelâ kendi milletinin mevcudiyet ve saadetinin âmilî olmak isterler. Fakat aynı zamanda bütün milletler için aynı şeyi istemek lâzımdır.

Bütün dünya hâdiseleri bize bunu açıktan açığa isbat eder. En uzakta zannettiğimiz bir hâdisenin bize bir gün temas etmeyeceğini bilemeyiz.

Bunun için beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu addetmek icabeder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün âza mütesir olur.

İşte bu sükûnet içinde bütün dünyayı mütalââ etmek fırsatı bizdedir. Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hâdise ne kadar uzak olursa olsun bu esasdan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş, insanları, milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telâkki edilmelidir.

O halde konuştuğumuzdan şu neticeyi çıkaracağız: Tabii olarak kendimiz için bütün lâzım gelen şeyleri düşüneceğiz ve icabını yapacağız. Fakat bundan sonra bütün dünya ile alâkadar olacağız.

Kısa bir misal: Ben askerim. Umumi harpte bir ordunun başında idim. Türkiyede diğer ordular ve onların kumandanları vardı. Ben yalnız kendi ordumla değil, öteki ordularla da meşgul oluyordum. Bir gün Erzurum cephesindeki hareketlere ait bir mesele üzerinde durduğum sırada yaverim dedi ki:

— Niçin size ait olmıyan meselelerle de uğraşıyorsunuz?

Cevap verdim:

— Ben bütün orduların vaziyetini iyice bilmezsem kendi ordumu nasıl sevk ve idare edeceğimi tayin edemem.

Bir devlet ve milleti idare vaziyetinde bulunanların daima gözönünde tutmaları lâzım gelen mesele budur.

Bu münasebetle muhterem misafirimize şunu diyeceğim: Ben düşündüklerimi sevdiğime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumlu olmıyan bir sırrı kalbimde taşımak iktidarında olmıyan bir adamım. Çünkü ben bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima



Atatürk Gülnihal Vapurunda

İstanbul Teknik Üniversite Talebe Birliği başkanı İker Durak, profesörler, öğrenciler, protokola dahil davetliler huzurunda yaptığı konuşma ile ilgi çekmiştir. Batılı müsbet bilim yolunda Atatürkçü bir çaba içinde olan Teknik Üniversite gençliğinin duygu ve düşüncelerini yansıtan bu konuşmayı yayımlıyoruz.

ATATÜRKÇÜ GENÇLİK

Arkadaşlarım!

Üniversiteler, milletleri, devletleri yönetecek kadroları hazırlamak olan birinci ödevleri yanında millet hayatında sosyal ve kültürel

etkilerde de bulunurlar. Bunların başında demokrasinin temel şartlarından olan düşünce hürriyetinin yuvası, barınağı olmaları gelir. Her

halkın huzurunda söylemeliyim. Yanlışım varsa halk tekzip eder. Fakat şimdiye kadar bu açık ko-

nuşmada halkın beni tekzip ettiğini görmedim.»

(Yücel'den, kasım 1939)

düşüncenin açık, rahat söylenmesi ve tartışılması ile üniversite çevresine hâkim olan fikir akımları yakın gelecekte memleket hâkim olacak düşünce tarzı olacağı için memleketlerin yarınları üniversite çevrelerinde yönlendirilir. Üniversiteler ana ve temel kararların alındığı geniş idare kurullarıdır. Bu sebeple üniversite çevresi memleketin gerçeklerini ne kadar doğru olarak kavrar ve problemlerine ne kadar doğru çözüm yolları bulursa memleketin geleceği o ölçüde iyi olacaktır. Özellikle az gelişmiş memleketlerde üniversitenin ödev ve sorumlulukları daha büyük ve daha geniştir. Geri kalmış memleketlerin bellibaşlı iki özelliği iktisadi yetersizlik ve kültür seviyesi düşüklüğüdür. Böyle memleketlerin kalkınması ancak sanayileşme ile mümkün olmaktadır. Buradan memleketimizde teknik kadroları yetiştiren öğretim müesseselerinin vazgeçilmez önemi açık olarak ortaya çıkmaktadır. Geri kalmış memleketlerde işlerin iyi gitmesinin bir sebebi de yetenek sahipleri kadrolardan yoksun olustur.

Cumhuriyet devri ve onu takiben Atatürk devrimlerinin hedefine ulaşamamasının, gerekli reformların tamamlanamamasının birinci sebebi bütün bu iyi, doğru ve faydalı kararların tatbikatının Osmanlı kadrolarının eline kalması olmuştur. Cumhuriyetten bu yana kırk yıl geçmesine rağmen Türkiye batılı anlamda ilerici, devrimci, gerçekçi bir kadro kuramamıştır. Bu gün idare Osmanlı zihniyetli idareci maslahatçılarla özlenen anlamda ilericilerin karışmasından ibaret kozmopolit kadroların elindedir. İşlerin iyi gitmesini engelleyen bu mahzurun ortadan kalkması, üniversitelerin memleket sorunları hakkında kesin ve gerçekçi görüşlere sahip olması ve bunları çekinmeden yenilemesi ve sırası geldikçe açıkça savunması ile kabul olacaktır.

Üniversite mezunu Türkiye'de sadece mesleğinin ehli bir eleman olmakla kalmamalıdır.

O, içine girdiği, başına geçtiği mekanizmaları Osmanlı metodlarıyla işlemekten kurtaracak, batılı anlayış ve çalışma metodlarını geçirecek bir reformcu devrimlerin tatbikçisi olmak zorundadır. Üniversitemiz yeni bir öğrenim yılına başlarken, üniversite öğrencilerinin genel durumuna bir göz atmak yerinde olacaktır.

27 Mayıs 1960 tan bu yana üni-

versite çevresinde düşüncelerde mühim değişiklikler olmuştur. Öğrenci, memleket meselelerinin kavranmasında daha gerçekçi olmuştur. Memleketin çektiği ızdırapların, 1960 tan önce yıllarca savunucusu olduğu basın hürriyeti, üniversite muhtariyeti, ispat hakkı vs. gibi mefhumların yokluğundan değil, iktisadi imkânsızlık ve muvazenesizliklerden ileri geldiğini kavramıştır.

Öğrenci kendi meselelerinin de derinliklerine inmekte ve muvaffakiyetini engelliyen faktörleri daha iyi kavramaktadır. Üniversite öğrencinin en geniş ve birinci problemi toplumla olan uyumsuzluğudur. Atatürk devriminden bu yana yıllar geçmiş olmasına rağmen toplumumuz örf ve âdetlerine bağlı muhafazakâr Osmanlı toplumu hüviyetinden sıyrılamamıştır. Üniversiteli Osmanlı toplumunda yeni olmayan, davranış, düşünüş ve psikolojisi ile bu topluma uymayan 18-20 yaş arasında yeni bir sınıf olmuştur. Toplumun bu sınıfı kendi muhafazakâr geleneklerine uydurmak için yaptığı ağır baskı ve bu baskının yarattığı psikoz öğrencinin kişiliğinin tam ve mükemmel olarak teşekkülünü engellemekte ve o da bu ağır baskıya dayanamıyarak batıl geleneğe uyan kurulu düzenin bir sıra adamı olmaktan ileri gidememektedir. Bu ise üniversite tahsilinden beklenen esas gayenin ziyan edilmesinden başka birşey değildir.

Arkadaşlarım

Yeni ders yılının başında oldu-

ğumuz şu günlerde hepinizin gayet iyi bildiği bir mecburiyeti hatırlatmak istiyorum. Her üniversite öğrencisinin kendi tahsil dalı yanında yapacağı bir tahsil daha vardır. Bu Atatürkcülük, devrimcilik tahsilidir. Atatürk adının ve Atatürkcülüğün olabildiğine istismar edilmeğe işe geldiği gibi gösterilmeğe çalışıldığı son zamanlarda gerçek Atatürkü ve Atatürkcülüğü anlamak en önemli tahsilimiz olmuştur. 27 Mayıs'ın ve getirdiği Anayasa düzeninin karşısında olanların eski devrin özlemini çekenlerin, o günleri geri getirmek için açık veya gizli çabaları dikkatlerimizden uzak değildir. Devrimci ve ilerici Millî Eğitim Bakanı Sayın İbrahim Öktem'in köy enstitülerinin açılacağı ve hakikaten birer irtica yuvası haline gelmiş İmam - Hatip Okullarının ıslah edileceği yolundaki beyanından sonra malûm çevrelerde kopan vaveylâ geriye dönüş hevesinin açık belirtilerindedir. Ayrıca bakanlık gibi devletin en yüksek kademelerinde ödev almış bir şahsın 27 Mayıs'tan sonra Yassıada hüküm giymiş şahıslara olan hususî alâka ve ihtimamını 27 Mayıs ruhu ile bağdaştıramıyor ve üzüntü ile karşılıyoruz. 5 yıllık kalkınma plânının demokratik düzen içinde sosyal adaleti gerçekleştirerek başarıya ulaşması en büyük dileğimizdir.

Yeni ders yılının hepimize sağlık sadeat ve başarı dolu bir yıl olmasını tekrar diler hepinize saygılar sevgiler sunarım.

Millî Mücadele
I
**ANADOLU
İHTİLÂLİ**

«Bu kitabın amacı; yalnız tarihe ışık tutmak, hizmet etmek değildir. Bilhassa, Atatürkcülük anlayışının statik düzenden çıkarılması yolunda, son zamanlarda gösterilen çabalara yardımcı olmak istedik. Ayrıca, çok küçük bazı detayları bile değerlendirmeye çalışarak, bugünkü politik çıkmazın düne bağlı nedenleri üzerinde durmak ve düşündürmek amacını güttük.»

- Sabahattin Selek -

Dağıtım Yeri : BATEŞ BAYİLİK TEŞKİLÂTI
Cağaloğlu — İstanbul



Atatürk'ün, Marmara Köşkündeki eşyasından bir grup. Bunları Mustafa Çavuş korumuştur.

SAMI N. ÖZERDİM

Yirmi Beş Yıl Sonra Atatürkçüler

Gerçekten; bugün kimin Atatürkçü, kimin Atatürkçülük rolünde olduğunu araştırmak, bize acı bir sonuç sunacaktır.

Atatürk'ün sözleri ve işleri ortadadır. Bunları okumak, incelemek, Atatürkçülüğün apaçık ortaya çıkmasına yeter; ancak, insanlar öylesine kurnaz ve hattâ iki yüzlü ki, Atatürk'ün sözlerini, fotoğraflarını, işlerini bile kendilerine göre yorumlamaktan, daha Türkçesi bozmaktan çekinmiyorlar.

Atatürk'ün temel ilkesi, Türk devriminin vazgeçilmez ilkesi lâ-yiklik olduğu gibi duruyor mu? Ne gezer. 1945'ten bu yana yara bere içindedir, her gün bir parça daha tanınmaz hâle gelmektedir. Partiler, lâ-yikliği yiyip bitirmekle, yobazlara «peşkeş çekmekle» meşguldürler. Ve bu partiler, geçen 10

Kasımlarda olduğu denli bu yılın 10 Kasım'ında, hiç sıkılmadan, Atatürkçü olduklarını bir daha başıra çağıra duyuracaklardır; Atatürk'ün Anıt - Kabir'inde saygı duruşuna gideceklerdir. Durmadan köylerde kasabalarda, kentlerde din ticareti yapan partiler, o yavan ağızlarıyla: «Atam! Ah Atam! Vah Atam!» diye çığlıkları basacaklardır.

Türk devrimi, lâ-yiklik ilkesinde açılan gedikler dolayısıyla büyük bir yara almıştır. Lâ-yik eğitim düzeni kurmakla görevli Millî Eğitim Bakanlığı, İmam - Hatip okulları, Yüksek İslâm Enstitüleri açmakta; başkentten köylere değin, sayısı on binleri bulan mahalle okullarına, Kur'an kurslarına göz yummaktadır. İlahiyat Fakültesi de bir bilim kuruluşu olmaktan çok,

bir din kolu haline gelmiştir. Diyanet İşleri'ni yöneten bakanlığa gelen bakanlar, garip bir korku içinde, gerici partilerin yaygaralarını hep aşağıdan alarak karşılamaktadır (Dinde reform, hoparlörle ezan.. konularında, Diyanet İşleri Başkanlığı ve buna bakan bakanlık hep ürkek bir davranış içinde kalmıştır.)

Partiler ve devletin ilgili organları, böyle bir görünüm içinde, Atatürkçülükten söz açamıyacak durumdadırlar. Atatürk'ün kurduğu (bugün bir muhafazacı parti haline gelmekte olan) partiyi bir yana bırakırsak, öteki partiler Atatürkçü olduklarını öne süremezler; çünkü, din ticareti ile uğraşmaktadırlar; lâ-yikliği yaralamışlardır; devrimci değildirler, olamazlar; devrimci olmadıklarını belirtmek onların oy politikasıdır aslında... Devletin kimi organları da —başlarında Atatürkçü bakanlar, müsteşarlar bulunsa bile, Atatürkçülükten kaymışlardır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın çeşitli örgütlerinde Atatürk il-kelerini çiğniyen, Atatürkçüleri ezen memurlar doludur. Bu bakanlık, 10 Kasım'da birkaç kitap yayınlıyacaktır, sergiler açacak, açtıracaktır. Bu kitapların, bu sergilerin düzenleyicilerini bir yoklayınız, kaç tane Atatürkçü, kaç tane Atatürkçü düşmanı bulacaksınız!

Gazetelerimiz de geçen 10 Ka-

sım'larda, olduğu gibi bu 10 Kasım'da da kapkara çıkacaklardır. Belki güzel Atatürk fotoğrafları verecekler, Atatürk için gözyaşı dolu yazılar yayınlıyacaklardır. Ama, 10 Kasım öncesi sayılarında pek çoğunun nasıl din ticareti yaptıklarını görmek için koleksiyonlara bir göz atmak yeter. Kimisi hoparlörlerle ezan yasağını sömürmekte, kimisi de «Yok öyle şey!» diye savunma yapmaktadır. Din tefrikaları eksik değildir; yayın programlarının çoğunda değişmez konusudur bu... Bu tefrikalar halkı aydınlatmaz, büsbütün kafasını karıştırır.

Üniversitelerimizin Atatürk konusunda yazı yazan, inceleme yapan öğretim üyeleri azınlıktadır. Üniversitelerimizin yirmi beş yılda Atatürk ve Türk Devrimi konusunda neler yapmış olduklarını ortaya koymak, ibret verici sonuçlara yol açacaktır.

Okullarımıza gelince; yürekler acısıdır. Atatürkçü öğretmenler, kahredilmektedir, kahrolmaktadır. Öğrencilerine devrimci konuşmalar yapan, devrimci yayınlar salık veren ülkücü öğretmenler, gerici ve Osmanlı kafası taşıyan müdürler ve başka öğretmenler tarafından en ağır suçlamalarla tehdit edilmede, hattâ mesleklerinden uzaklaştırılmaktadırlar. Devrimci, Atatürkçü öğretmen devamlı bir baskı altındadır.

Kütüphanelerimizde sinsi bir yasaklama egemendir. Devrimci memurlara savaş açılmıştır. Gerici kütüphanelerimizde karargâh

kurmuşlardır; en düşük hilelerle devrimci memurları yerlerinden atmaktadır.

Radyoları ise hiç açmıyalım. Ya en bayağı uyutucu müzik, ya da en yavan vaazlar saçmaktadırlar.

Geriye ne kalıyor? Gençlik ve ordu!

Bugün Atatürkçüler, kıyıda bucakta bir sığınak buluyorlarsa gençliğin ve ordunun desteği sayesinde. Türkiye acı bir gericilik ortamı içindedir. Atatürkçülerin son kaleleri ordu ve gençliktir. Atatürkçüleri karamsarlık sınırında tutan ve umutlarından vazgeçirmiyen güç, ordu ve gençliktir.

10 Kasım 1963'te, gerçek Atatürkçüler, büyük törenleri ibretle seyredecekler, din konuşmaları ve uyutucu alaturka müzik yayınlamakla Atatürkçülüğü yaralyan —ne yazık ki gençler tarafından yönetilen— rodyalardan ateşli konuşmalar dinliyecekler, gazetelerin kara mükrekelerinden ahlar vahlar okuyacaklardır.

Atatürkçüler, bu geçici atatürkçülere inanmıyacaklardır. Gerçek Atatürkçülerin organları, özden Atatürkçü organlar bir avuç dergiden, kendilerini sıkı tutabilen bir iki gazeteden ibarettir. 1946'dan bu yana, çeşitli denemeleri değerlendirmesini çok iyi başarmış olan gerçek Atatürkçüler için, 10 Kasım 1963'te özden Atatürkçülüğü arayıp bulabilmek güç olmayacaktır.

Bu acı yazıyı yazarken; en yaşlısı Kurtuluş Savaşı'nda teğmen olarak savaşmış olan Türk subayına,

yine en yaşlısı, Atatürk'ün öldüğü saatlerde doğmuş olan Yürk gençlerine güveniyor, onlara sığınıyor.

10 Kasım 1963'te, özden bir Atatürkçü'nün söyleyecekleri bunlardır. Bir de, bir türlü işlenemeyen Atatürkçülüğün artık işlenmesi zamanı geldiğini belirtmektir.

dost

İdare yeri: *Rüzgârlı S. Ove*

Han. Da. 4 - ANKARA

Tel : 11 98 29

Abonesi :

Yıllık 18 TL. — 6 Aylık 10 TL.
Dış ülkeler için bir mislidir.
Öğretmen ve öğrencilere %20 indirme yapılır.

İlan şartları : Santimi 12 lira
Arka kapak 2 renkli 1.500 TL.

» » 1 » 1.250 TL.

İç » 1 » 1.000 TL.

Sürekli olarak 6 sayı verenlere %10, 12 sayı verenlere ise %20 indirim yapılır.

Basıldığı yer:

KARDEŞ MATBAASI - ANKARA

Mustafa Kemal Paşa

(9. sayfadan)

O 11 EYLÜL 1919 da dağılan Sivas Kongresi, Mustafa Kemal Paşayı, «Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsilîyesi» üyeliğine bu heyet de Başkanlığa seçti.

Kongre 31 kişiden ibaretti.

O 24 NİSAN 1920 de, Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşayı Meclis Başkanı seçti.

Oturumda hazır bulunan 120 milletvekilinden 110 kişi Mustafa Kemal Paşaya oy vermişti (1).

Anadolu ihtilâlinin deklare edildiği tarih sayılması gereken Amasya kararlarından on ay sonra, Mustafa Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi Başkanı seçilmek suretiyle, liderliğini kabul ettirmiş oluyordu.

..

Millî Mücadelenin liderler kadrosunda, bir tenasüpsüzlük göze çarpmaktadır. Mustafa Kemal Paşa ile ondan sonra gelenler arasında büyük mesafe vardır. En kuvvetlinin birinci lider olması her ne kadar tabii ise de, diğerleri de az farkla birbirini takip edebilmelidir. Halbuki, onların bir kısmı şefe yük olacak kadar yerlerinin adamı değildi. Bu du-

rum; daha ileri toplumlarda ve daha büyük hareketlerde lider olacak vasıflara sahip bulunan Mustafa Kemal Paşa için hem dezavantaj, hem avantaj sayılabilir. Şu sebeple avantajdır ki, birinci liderlik için, dâvayı tehlikeye düşürebilecek bir çekişmeye imkân vermemiştir. Millî Mücadelenin en büyük yükünü Mustafa Kemal Paşanın tek başına omuzlarında taşıması ve nihayet Türkiye'yi özlediği seviyeye ulaştıracak inkılâp hızının gitgide azalması, liderler kadrosunun zafından gelen dezavantajdır. Mustafa Kemal Paşa, daha ileri bir ekleple, milletine daha ileri bir Türkiye bırakabilirdi.

İşçiler kalifiye değil, kalfalar yetersiz ise, mi-mar, eserini daha mütevazî tutmaya mecburdur.

- (1) M. Kemal Paşanın Erzurum Kongresi üyeliğine, Kongre Başkanlığına, Heyeti Temsilîyeye seçilmesi hakkında ve bilhassa Heyeti Temsilîyeye seçilmesini istemiyenlere dair Sayın Cevat Dursunoğlu'nun «Millî Mücadelede Erzurum» adlı kitabında çok ilginç bilgiler var.

M. Kemal Paşanın Kongre Başkanlıkları seçimine verdiği önem için Bak. Nutuk, 1950 baskısı, C. I. S. 68 ve 66.

HALK NASIL SEZERDİ



KİNİNLİ

GRİPİN

KULLANINIZ

günde
3 adet alınabilir.

(Faal : 2556/70)

Ocak 1964 de

Yayın alanına girecek olan

DEĞİRMEN

aylık sanat dergisi
toplum için çıkıyor

Kasımın ilk günlerindeydi, altımızda eşeklerle ilçe pazarından köye doğru açılmıştık. Tıraşı uzamış, ak ak kılları yüzünü sarımsı Ali dayı düşünceli. Uzun boylu koca Mevli'tin ayakları yerde sürünüyor. Boz eşekte başı sarılı, hep susan koca Mevli'tin kırışık yüzü karısı. Önde genç yaşında kamburu çıkmış Abdullah. Ve ben. Ağır ağır ilerliyoruz.

Havada yumuşak bir toprak kokusu. Bir gün önce yağmur boşalmış, toprağı ıslatmıştı. Yolların bazı kısımları hamdı daha, vıcık vıcık çamur içindeydi. Güz çimenleri yamaçları yeşile sıvamıştı.

Ali Dayı kafasını yukarıya kaldırdı. Gök lekesizdi. Güz güneşi solgun solgun ışıklar döküyordu üstümüzden. Kendimizi haz içinde güneşe bırakıvermiştik. Dalgınlıktan sıyrılır gibi oldu Ali dayı. İçten gelen boğuk sesle konuşmaya başladı: «Ah o günler... O Mustafa Kemal günleri... Kapisında nöbet tutardım. Uyumazdık, dimdik, ayakta gezinir dururduk. Arkadaşlarım vardı, saati saatine nöbet değiştirdik. Ne disiplindi tanrım. Benki eski günleri de çok dinlerdim. Onların kara, ipliği pazara dökülen hikâyeleri içinde büyüdüm. Tâ o eski zamanlarda, dedemin devran sürdüğü günler, padişah tahtına kurulur, dışarıyı unutmamış. Köylüler ocağından alınır uzak illere, adı yitlik cephelere gönderilmiş. Yıllarca, belki bir ömrün yarısı yaban illerde hep silâh altında tutulurlarmış. Zaten çocukları savaşlarda şehit edilir, ya da tutsak olur adı-sanı kayıplara karıştırmış. O ki bize yaşamak hakkı tanıdı. Evimizde - barkımızda kalmamızı, ilimizi - obamızı tanıyıp bilmemizi öğretti. O ki yerinde oturmazdı, durmazdı. Soluk almazdı hiç. Bakardık Gazi çıkmış halk arasında dolaşiyor, onları dinliyor. Her bir şeye kulak veriyor, her bir şeye ilgi duyuyor, çareler araştırıyor. Çalışıyor, gece-gündüz hep çalışıyor. O devir ki şu bozkır ölü gibi uzanır yatardı. Kuş uçmaz, kolan sökmezdi bu diyarlarda. Baktık yazı-yaban makine gürültüleriyle doluyor. Demirler döşeniyor, dağlar deliniyor, halk yeni bir güçle harıl harıl çalışıyor. Gazi gelip gidiyor. Yurdun bir ucundan bir ucuna koşuyor. O dev cüsselli yiğit tirenler boş, ıssız yazıları gürültüye boğuyor. Bir silkiniş, bir ilerleyiş.»

Ali Dayı geçmişte gördüklerini yeniden yaşıyor, derin bir coşku içinde bize aktarıyordu. Bazan kızıyor, bağıyor, sesi uzakta çan seslerine karışıyordu. Sanki o günleri bir kuş gibi uçup tutmak istiyordu.

«Ah o günler... O Mustafa Kemal günleri... Bir gidişi vardı. Halk nasıl sezerdi. Nasıl anlardı. O'nun varacağı yerlerde mahşer kurulurdu sanki. Halk iki geçeli sıraya durur, davul-zurna vurur, halk yiğitleri halaya dururdu. Mustafa Kemal derin derin bakardı bu güçlü kalabalığa. Sonra halkın arasına katılır, konuşur, dinler, onların dertlerine ortak olurdu. Öyle bir yiğitti O. Bu yurdun mimarıydı O. Önce başkentin kuru toprağına can verdi. Hepiniz bilirsiniz Gazi çiftliğini. Önceleri kuru, çayır çayır yanan bir bozkırmış. Bakmış böyle olmayacak, motorla girmiş toprağı. Suyuydu, gübresi idi, ağacıydı, tohumuydu, her bir şeyi yapmış. Yemyeşil bir bereket fıskırmış çatlak bozkırdan. Demiş bu benim değil halkın. Her geliri ulusun kesesine. Kendini bile vermişti halkına. Kendi çıkarını aramazdı. Toplumunu düşünürdü, bizi düşünürdü. İşte böyle bir yiğitti O, bir halk yiğidi...»

Yüzüne kıyasıya bakamazdın. Gür kaşları çimen gibi yatardı. Gök gözleri çelik keskinliğindeydi. Saçları buğday başağı gibi dalga vururdu. Dolgun çehresinden bir disiplin akardı. Bir yiğitti O, bir halk yiğidi. O şimdi bizdedir. O türkülerde beyit beyit yaşıyor. O hikâyelerimizde, düşüncelerimizde çiçek çiçek açıyor.»

Bayırdan aşağı iniyorduk. Karşıda gün ormanlık tepelerin arkasına kaymıştı. Serin bir akşam inmişti toprağı. Kafamızda «Gazi Mustafa Kemal», söğütlerin altından köye giriyorduk.

Eğitim Görüşleri

Köyden gelmiş, köyün acı gerçeklerini çok iyi bilen ve köyü bu gün içinde bulunduğu geri durumdan kurtarmanın Türk toplumunun kurtarılması demek olduğuna inanan ve bu amaçla yetiştirilen ülkücülerin kurduğu bir örgüt olarak T.K.Ö. Dernekleri Federasyonu; köy ve eğitimi sorunlarına sahip çıkarak bugünkü memleket gerçeklerimizin durumunu şöylece saptar.

1 — Memleketimizin bütün imkânlarından eşit şekilde faydalanması gereken yurtdaşlarımızın büyük bir çoğunluğu 20. asrın ikinci yarısında kelimenin tam anlamıyla sefalet ve orta çağ karanlıkları içinde yaşamaktadır. Asırların ihmali, plânsız ve programsız davranışlar yüzünden sosyal katlar arasındaki farklar gittikçe büyümüş, bilgisiz yurttaş topluluklarını insafsızca sömüren gruplar meydana gelmiştir.

2 — Yurdumuz bir tarım ülkesi, halkımızın %80i doğrudan doğruya tarımla uğraştığı ve ham madde memleketi olduğumuz halde, eğitim sistemimizin buna göre, düzenlenmeyişinden köylü bugün yoksul, ilkel ve bunun sonucu olarak Türk halkı açlıkla karşı karşıyadır. Bağımsız iktisadi hayata kavuşmamız için şart olan tarımla beraber sanayi kolları da hızla geliştirilmemektedir.

3 — Türkiye'yi bugünkü geri duruma iten, ekonomik ve kültürel alanlarda gelişmesini engelleyen baş sebebin, okullarımızda uygulanan verimsiz eğitim ve öğretim sistemi olduğu kanısındayız.

Okullarımız, yaratıcı ve yapıcı niteliklerden yoksun, yurt gerçeklerinden habersiz, kafası işe yaramaz bilgilerle doldurulmuş, memur zihniyetli, çalışmayı küçüklük sayan, tüketici insanlar yetiştirmektedir.

4 — Atatürk devrimlerinden ve 27 Mayıs'tan, çeşitli nedenlerle pek çok tavizler verilmiş ve verilmektedir. Devrimlerin savunucusu, yayıcısı, ve işleyicisi olan öğretmen, dün olduğu gibi bugün de yalnızdır, desteksizdir. Okul içi ve okul dışı görevlerini gereği gibi yapamamanın ızdırabı içindedir. Toplumumuzun tek teminatı olarak gördüğümüz öğretmen, sıradan bir memur durumuna düşürülmüş, ülküsü sarsılmıştır.

5 — Bugünkü bazı okullarımızdaki eğitim ve öğretim uygulaması Devletimizin kurucusu Ulu Atatürk'ün Eğitim Birliği ilkesine ve Anayasanın lâiklik prensibine aykırıdır.

6 — Bugün Türkiye'de köylü ve fakir halk çocukları okuma olanaklarından yoksundur. Bunların arasındaki nice kabiliyetler heder olmaktadır. Eğitim ve öğretim kurumlarımızdan çoğunlukla mutlu kimselerin çocukları yararlanmaktadır. Bunun sonucu eğitim ve öğretimde ANAYASA'nın saptadığı «Kalkınma plânının» ön gördüğü fırsat eşitliği ve sosyal adalet yoktur.

7 — Türk millî eğitimini ellerine verdiğimiz eğitim ve öğretim görevlileri, memleket gerçeklerine göre ve gerekli yeterlikte yetiştirilmemektedir.

○

Yukarıki acı grçeklerin çözüm yolu ve kurtuluş çaresi olarak Federasyonumuz, aşağıdaki hâl çarelerini kamu oyuna duyurmayı ve daima savunmayı millî bir görev sayar :

1 — Ulus gerçeklerine göre, öğretmen, tarımcı, sağlıkçı, ebe, sanatkâr, idareci, kooperatifçi ve daha bunun gibi köyü bütününüyle, elbirliği ile kalkındırabilecek inançlı elemanları aynı ülkü içinde yetiştirmek amacıyla; bütün dünya eğitimcileri ve yurt ay-

dınlarımızın değer ve faydalarını çoktan kabul etmiş oldukları, Atatürk devrimlerinin eğitime uygulama alanı olan «Köy Enstitüleri» yeniden kurulmalıdır. Bu kurumlarda eskisi gibi iş eğitimi, demokratik eğitim ve eşit eğitim ilkeleri uygulanmalı, okuldan çıkanlarla ilgisini kesmemeli, kendi bölgesindekilerin sorunlarıyla ilgilenmeli, onların başvuracağı çözüm merkezleri olmalıdır.

Bu kurumlara «Köy Enstitüsü» adının konulması taviz vermek demektir, adını koyamayanlar aynı sistemi asla getiremeyeceklerdir. «Köy Enstitülerinin ilkelerini öğretmen okullarında uygulayacağız» demek, sadece avuntu ve aldatmaca olacaktır. Başka adla kurulsu bile binlerce Enstitü mezunu ve Enstitüde çalışan öğretmen töhmetli olarak kalacaklardır. Bu ad Türkiye'de iş eğitimi felsefesinin ve yüzde yüz millî bir eğitim sisteminin adı olmuştur. Türkiye, köylü Türkiye'dir. Bütün bu sebeplerle, kurulacak kurumlara mutlaka Köy Enstitüsü adı konulmalıdır.

2 — Eğitim kurumlarımız, millî gerçekleri konu edinen, onları çözümlen ve her alanda çevresini etkileyen birer kurum olmalıdır. Özellikle köy okulları: işliğı, tarım alanı, kitaplığı, türlü kuruluş ve çalışmalarıyla köyü kalkındırma kaldırıcı duruma getirilmelidir.

3 — Müfredat programları yurt gerçeklerine göre hazırlanmalı, işe yaramıyacak, uygulanamıyacak bilgilerle genç kuşakların dimağları yorulmamalıdır. Her kademedeki okullarımız olanaklar oranında, «iş eğitimi» esasına göre düzenlenmeli, iktisadî birer işleme halinde kurulmalı ve çalıştırılmalıdır.

Her kişi, kendi öz yaşantılarını temsil edeceğinden, öğrenciler iş içinde yaparak bilgi ve beceriler kazanmalı, bu bilgi ve becerilerle daha iyi yaşama şartları yaratan, yurt olanaklarını zorlayabilen, millî geliri arttırabilecek güçte üretici yurttaşlar olmalıdır.

4 — Köyün eğitim, tarım, ulaşım, sağlık, sosyal, ekonomik alanlarında çalışanlara bilimsel inceleme ve araştırmalarıyla öncü olacak «KÖY İNCELEMELERİ ve ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ» adıyla bağımsız bir kurum kurulmalıdır.

5 — Anayasanın amacına uygun olarak Maddî olanaklardan yoksun, başarılı, köylü ve fakir halk çocuklarının, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla yatılı okullar, pansiyonlar, burslar ve başka yollarla gereken yardımlar yapılmalı, tedbirler alınmalıdır.

6 — Yetişkinlerin eğitilmesi ve üretme gücünün artırılması için bütün bakanlıkların, kurumların ve imkân ölçüsünde bireylerin katılabilecekleri, koordine bir Halk Eğitimi örgütü kurulmalıdır.

7 — Sayın Cumhurbaşkanımız Cemal Gürsel'in «Köy Bakanlığı» kurulması hakkındaki temennisinin gerçekleşmesini Federasyon olarak var gücümüzle savunuruz. Köylü Türkiye'nin kalkınmasında öncülük edecek bu bakanlığın kurulmasında zorunluk vardır.

8 — Tam siyasî egemenliğimizin iktisadî egemenliğimize bağlı olduğuna inanan Federasyonumuz, iktisadî kalkınmamızın plâna bağlanışını, ulusumuzun mutlu geleceği bakımından güvenle karşılar. Hızlı kalkınmamızın şartı olan Devlet plânlamasının varlığını mutlu bir gerçek sayarak, plânlı iktisadî kalkınmayı savunma ve halka maletmeyi görev bilir.

9 — Plânlamanın dayanacağı örgüt, Türkiye'nin en uç noktalarına kadar yaygın kurumları olan Millî Eğitim örgütüdür. İktisadî kalkınma plânıyla

YENİ ATATÜRKÇÜLÜK

(12. Sayfadan)

ler, gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yenileştirme akımlarını hazırlamışlardır. 27 Mayıs sonrası gelişmelerini düşünce ve hareket yolunda izlerken, Atatürkçülüğün bu soydan bir yeni devreye girdiğini, bu yolda düşünenlerin sayılarının gün geçtikçe çoğaldığını, Türkiye'nin sorunlarının, «Atatürkçülük yerine demokrasiyi» koymakla çözülemeyeceğini kavrayanların kesin ifadelerle düşüncelerini ortaya koyduklarını, bu konuda artık tereddütlerinin kalmadığını görüyoruz.

Bu «Yeni Atatürkçülük», dünyanın gelişmelerini izliyerek yürüyen sürekli bir yenileşme, direnen engelleri kökten yok etme, yüzeyden halka ulaşma, amaçlarını bütün toplum kurumlarında yürürlüğe geçirme, kabuklaşmaya ve durgunluğa son verme,

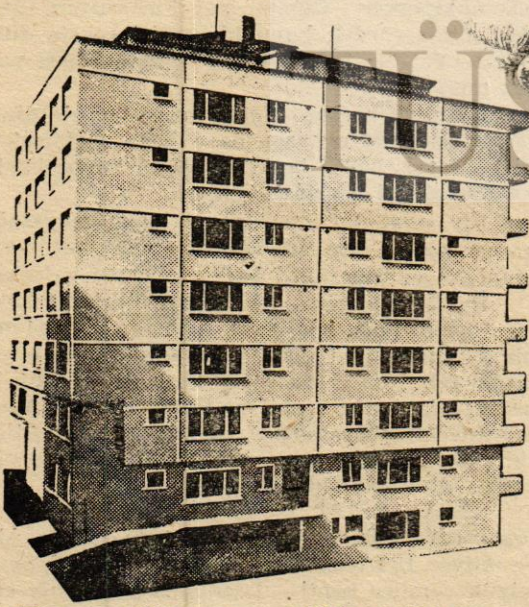
çeşitli bakanlıklara düşen işler, millî eğitim örgütü ve okullar çevresinde toplanıp elbirliğiyle bu kurumlardan faydalanılarak ve okullar iktisadî kalkınma merkezleri haline getirilerek plânın uygulanması eksiksiz gerçekleşecektir.

Bu plânlama doğrudan doğruya Millî Eğitime mal edilmedikçe ve Millî Eğitim örgütüne yerleştirilmedikçe başarıya ulaşamaz. Millî Eğitim de bu devlet plânlamasının temel ilkelerine göre programlarını ayarlamadıkça, plânlamanın gerçekleşmesini sağlayacak bir yola yönelmedikçe, Türk Millî Eğitiminde gerçek reform yapılmış olmayacaktır. Ancak bu suretle devlet plânlaması en uç noktalarda örgüt bulurken, okullar da plânlamanın amacını sağlayıcı iktisadî işletme merkezleri halinde belirecektir.

Başkan : **Hayrettin KARADEMİR**, II. Başkan : **Sabri KURT**, Veznedar : **Mehmet ATEŞ**, Sayman : **Mustafa YONTUCU**, **Ahmet GÜNCE**, Üyeler : **Rıza BULUT**, **Mustafa ÜSTE**, **Mehmet ÖZGÜÇLÜ**, **Ahmet AKSAKAL**, **Mustafa KOÇ**.

daha olumlu ve daha şuurlu yeni kadroları yetiştirme, yurd gerçeklerine uygun yeni bir iktisat anlayışına ulaşma, millî bütünlüğü eğitim ve işbirliği yolu ile yeniden kurma ilkeleri çevresinde eskisinden daha devrimci, daha aktif, daha ülkücü yeni Atatürkçüleri çevresinde topluyor. Bu geniş hareketin gün geçtikçe daha şuurlu, daha aydınlık ve belirli bir yola girdiğini, düşüncelerin bir sistem hâlinde düzene konulacağını göreceğiz. Genç kuşaklardaki düşünürlerin artık «Atatürkü anma törenleri» ile yetinmedikleri, övgüler ve kasidelerden bezerek asıl gerçekçi Atatürkçülüğün yolunu bulduklarını sevinçle görüyoruz. Evet Atatük'ün attığı adımlar«...bundan sonra atılması gereken adımların başlangıcı» idi. Atatürkçülüğün, kurumaya yüz tutmuş hayat ağacı, onun kurtarıp gençliğe emanet ettiği toprakların üzerinde yeniden canlanıp yeşeriyor.

Bu APARTMAN'ın Bir dairesi SİZİN olabilir.



AKBANK
İKRAMIYE APARTMANI

Nişantaşı - Topağacında
Kalorifer, sıcaqsız tertibatlı
Asansöriü, Parkeli, Gömme banyolu,
Lüks olarak inşa edilmiştir.

Tasarruflarınızı AKBANK'ta toplayınız.

(Dost : 68)

GEÇEN AYIN İÇİNDEN

ATATÜRKÇÜLÜK YAĞMASI — Bir gazete, bir parti için ağır bir yazı yazıldı. Hücumu uğrayan partinin bir üyesi -kendi partisine bağlı gazetelerin de aynı hücumları öteki partilere lâyük gördüğünü unutarak - gazete yazısını Meclis'e değin getirdi. Bu telâşın gereği yoktu. Kendilerinden de bir yazar çıkar, gereken cevabı verirdi. Nitekim, Profesör senatörlerden biri bunu yaptı... Profesörün jestini beğendik. Ne var ki, kendi partisinin gerçek Atatürkçü parti olduğunu ileri sürmesini gülümsüyerek karşıladık. Düşündük: Filân milletvekili, çıkardığı gazetelerde ve dergilerde ırkçılık yapmıştır. Falanca milletvekili lâyıklığın düşmanıdır, teokratik bir devletin özlemcisidir. Partiyi tutan gazeteleri ise, hoparlörle ezan okunması sorununu memleketin en büyük sorunu haline getirmişlerdir. Her şey karşın, sayın Profesör Atatürkçü olabilir. Partisi ise; bugünkü durumu ile sadece Atatürk ilkelerinin karşısındadır. Ama, bu parti de 10 Kasım'da Atatürk'ün önünde saygı duruşuna geçecektir. Sayın Profesör, elbette, gerçek Atatürkçülükle törenciliği birbirinden ayıracak yetededir.

HAZIRI OLUN! — Atatürk'ün ölümü yirmi beşinci yıla vardı diye bu yıl her yanda hazırlık var. Herkes Atatürk için bir şeyler söyleyip yazacak. Kitaplar basılıyor, resimler hazırlanıyor.

Sonra; yine, Atatürk'ün eserlerini toz etme çabasına devam edilecek...

Ortaya çıkarılacak güzel güzel kitapların arkasında ne Atatürk düşmanları çalışıyor, bir bilinse! Atatürk'ün yıkma çabası bu iki yüzlülüğü yok edemedi. Şimdi Atatürk düşmanlarının Atatürk için basılan kitapların «nefasetinde» görev almaları acıdır, ama gerçektir.

TEMELLER ATILYOR — Atatürk'ün ölümünün yirmibeşinci yılı kutlanacağı (evet.. kutlanacak.. eserleri yok edilirken buna kutlama demek yanlış değildir..) sıralarda, gazetenin köşesine sıkışmış bir haber: Kayseri'de İslâm Enstitüsü'nün temeli atıldı.

Din bir sosyal kurumdur. İncelenecektir, okuna-

caktır. Ama, adına Enstitü denilen bu kuruluşlarda din sosyolojisi değil, ortaçağ dersleri okunuyor. Bu yapıları yükselten adamlar, Anıt-Kabir'de saygı duruşuna çıktıkları zaman Atatürk'ün yerinden kalkıp kendilerini sorguya çekmeyeceğini biliyorlar. Ne gerçekçi adamlar, değil mi?

AKTÜEL HABER — Gazetelerde bir başlık: «Bir Ermeni müslüman oldu!»

Vaktiyle Gaziantep'te Hasırcızaade adlı hoşsohbet bir ozan varmış. Bir gün, müslüman olan yoksul —galiba yine bir Ermeni— için para toplanıyormuş. Hasırcızaade de iki Gazi altını vermiş, ardından şu dikeyi söylemiş:

«Müselman oldu bir kâfir, şehit oldu iki Gazi!»

Bizim gazeteler de haber vereceğiz diye haber'in haysiyetini gâvur ediyorlar.

BAŞKAN ADAYLARI — Belediye başkanlığı için her parti aday gösteriyor. İşte, her kafadan bir ses çıkıyor, diye buna derler. Ne adlar, ne adlar.

Nedim, zamanında tanınmamıştır derler. Oysa Osmanzade Taib adında —şimdi edebiyat tarihlerinde bile adı geçmiyen— birisine «reis-i şairan» denilmiş. Zaman, bu «şairler başkanı»nı unutturmuş. Sanatta bu böyledir.

Gelin görün ki, politikada öyle değil... Kitaplar dolusu şiir yazarların adları su yüzüne çıkmazken, koca bir kenti nasıl yöneteceğini kendileri bile düşünmemiş olan adamlar belediye başkanlığına adaylıklarını koyuyorlar.

Anlaşıyor ki bir kenti yönetmek, şiir yazıp kabul ettirmekten daha kolay!

DİN KORKUSU — Doğrusu politikacılarımızda din korkusu tamdır. Hayır; hepsi dini bütün müslümandır demek istemiyorum; sadece din korkusu içindedirler. Öylesine korkuyorlar ki!... Buna Allâh korkusu da diyemeyiz. Tanrıdan korkabilmek için ona bütün yürekten inanmak gerekir. Politikacılarıdaki din korkusu için başka bir ad bulmak gerek. Evet: Oy korkusu!...

Bir partili: «Biz dine saygılıyız!» demiş (1925'te «Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın tüzüğünde de bu söz vardı); bunu bir gerici gazete diline dolamış «Ya! Siz filâne camiye arpa ambarı yapmadınız mı?»

Belediye başkan adaylarından biri de din adamlarını ziyaretle propagandaya başlayacakmış! Kendini okutacak belki; belki de güzel konuşabilsin diye sarıklının biri ağzına tükürecek!

Bir gazetede, minarelerde hoparlör yasağı yaygarası koptu. Diyanet İşleri'nin «Müsbet maneviyet etüdleri» yazmış ikinci başkanı hemen yalanladı.

Bu işler olurken; elinde makbuzlarla kapı kapı cami yaptırmak için para toplayan bir adamcağızı, bir ev kadını iyice haşladı. O sırada evin erkeği yemeğe gelmişti. O da eşini haşladı: «Yahu! Kapıda benim adım yazılı; evi mi taşlatacaksın? Adımı komüniste mi çıkaracaksın? Ne işine girer? «Allah versin!» diyerek adamı saviver. Ne diye: «Bize okul gereklili!» diye ukalalık edersin!»

HESAP KİTAP — «Dinimizde Reform - Kemalizm» dergiciğinde, ünlü piyangocu Nimet Abla'nın, üç milyon lira harcayarak —camiler ülkesi, sanatlı ve büyük camiler kenti— İstanbul'a yaptırdığı camiden söz ediliyor ve üç milyon liraya kaç tane ilkokul binası yapılacağı hesaplanıyor...

Ama, yazarın, Türkiye'de hesabın kitabın hiçbir

işe yaramadığını bilmesi gerekir. Hesap etmişsin ne çıkar? Sayılar havada sallandıkça, toprakta yeşer-medikçe...

ZENGİN OLMAK İSTEMİYORUZ BAY BAKAN!
— Turizm ve Tanıtma Bakanı, Avrupa gezisinden dönüşte: «Memleketi zengin edeceğim!» demiş. Hemen o günlerde, birbiriyle nişanlı iki genç Alman turisti Sakarya kıyılarında öldürüldüler. Kadına doymazlık yüzünden...

Hayır, Bay Bakan.. Biz zengin olmak değil, adam olmak, insan olmak istiyoruz. Turistlere saldırınları önleyinceye değin kapıları kapayınız; yoksulluk saldırganlıktan daha iyidir.

KARNAVAL — Seçim kampanyası değil, karnaval derler buna... Belediye başkan adayları durmadan vaadediyorlar. Birisi, kazanırsa, gençleri —neden yaşlıları değil!— hacca göndereceğini muştuladı. Tam, Suudi Arabistan'a uygun bir belediye başkan

adayı!

Birisi de, hem imam-hatip okulu açacakmış (bakın hele; lâyük Millî Eğitim Bakanlığına değil, belediye başkanlığına adaylığını koyuyor), hem de —sözüm tavandan dışarı— genelev!

Bu ikincisi daha akıllıya benziyor. Hem âhreti, hem de dünyayı mâmur etme yolunda!...

Şu seçimler sık sık tekralansa da biraz eğlensek!
KAÇI OKUR YAZAR ACABA? — Kayseri'de işçiler, İslâm Enstitüsü için 87.000 liralık yardım yapmışlar.

Bu işçi kardeşlerimiz acaba lâyük bir okul için kaç lira verdiler? Yine bu işçi kardeşlerimiz arasında okuma-yazma bilenler ne orandadır?

İNTİHAR YA DA DEĞİL — Bir politikacı çokça uyku hâpı alarak hastaneye düştü. İyileşti. Gazeteler hep intihar dediler, kendisi ise intihar etmediğini (30. Sayfada)

**DOLMAKALEMİNİZİN
ÖMRÜNÜ UZATAN
EN SAF MÜREKKEP**

Skrip

mürekkep
alırken
bir şişe
mürekkep ver
demeyiniz
bir şişe
Skrip
isteyiniz

PERMANENT BLUE-BLACK
SHEAFFER'S
Skrip
WRITING FLUID
WITH RC-35
T.M.
PERMANENT
BLUE BLACK
" 22

Skrip
WRITING FLUID



- her marka dolmakalemin daha kolay ve temiz yazmasını sağlar
- tutukluk yapmaz ve derhal kurur
- pıhtılaşmaz ve tortu bırakmaz
- dolmakalemin kauçuk ve madeni aksamına zarar vermez

Türkiye Umumi Müessesili **KOÇ TİCARET T.A.Ş.** (Büro Levazımı Şubesi)
Skrip bütün kırtasiyecilerde satılır

(Dost : 69)



Bıçak, çatal,
kaşık, tencere ve
bütün yağlı
kapları, fayansları,
mermerleri,
çinileri ve...



HERŞEYİ daha iyi TEMİZLE

(Faal : 2564/71)

İsmet İnönü'nün Beyannamesi

Büyük Türk Milletine;

Bütün ömrünü hizmetine vakfettiği sevgili milletin ihtiram kolları üstünde Ulu Atatürk'ün fani vücudu istirahat yerine tevdi edilmiştir. Hakikatte yattığı yer, Türk Milletinin Onun için aşk ve iftiharla dolu olan kahraman ve vefalı göğsüdür.

Atatürk, tarihte uğradığımız en zalim ve haksız itham gününde meydana atılmış, Türk Milletinin masum ve haklı olduğunu iddia ve ilân etmiştir. İlk önce ehemmiyeti kavranmamış olan gür sesi, asla yıpranmayan bir kuvvetle nihayet bütün cinhanın şuuruna nüfuz etmiştir.

En büyük zaferleri kazandıktan sonra, Atatürk, ömrünü, yalnız Türk Milletinin haklarını, insaniyete ezeli hizmetlerini ve tarihe hâkettiği meziyetlerini ispat etmekle geçirmiştir. Milletimizin büyüklüğüne, kudretine, faziletine, medeniyet istidadına ve mükellef olduğu insaniyet vazifelerine sarsılmaz itikadı vardı.

«Ne mutlu Türküm diyene!» dediği zaman, kendi engin ruhunun, hiç sönmiyen aşkını en mânalı bir surette hulâsa etmişti.

Fena zihniyet ve idare ile geri bırakılmış Türk cemiyetini, en kısa yoldan insanlığın en mütakâmil ve en temiz zihniyetiyle mücehhez modern bir devlet haline getirmek, Onun başlıca kaygısı olmuştur. Teşkilâtı Esasiyemizde ve bugün hizmet başında, irfan muhitinde ve geniş halk içinde bulunan bütün vatandaşların vicdanlarında yerleşmiş olan lâyük, milliyetçi, halkçı, inkılâpçı, devletçi cumhuriyet bize bütün evsafıyla Atatürk'ün en kıymetli emanetidir.

Ufulünden beri Atatürk'ün aziz adı ve hâtırası, bütün halkımızın en candan duygularıyla sarılmıştır. Memleketimizin her köşesinde ve bütün milletçe kendisine gösterdiğimiz samimi bağlılık, devlet ve milletimiz için kudret ve vefanın belâği misalidir. Türk Milletinin aziz Atatürk'e gösterdiği sevgi ve saygı, onun niçin Atatürk gibi bir evlât yetiştirebilir bir kaynak olduğunu bütün dünyaya göstermiştir.

Atatürk'e tâzim vazifemizi ifa ettiğimiz bu anda, halkımıza, kalbimden gelen şükran duygularımı ifade etmeyi, ödemesi lâzım gelen bir borç saydım.

Milletler arasında kardeşçe bir insanlık hayatı Atatürk'ün en kıymetli ideali idi. Bütün dünyada ölümünün gördüğü ihtiramı insanlığın âtisi için ümit verici bir müjde olarak selâmlarım. Bu sözlerim, yazularıyla ve topraklarımızda sövalye askerleri ve mümtaz şahsiyetleriyle yasmıza iştirak eden büyük milletlere Türk Milleti adına şükranlarımın ifadesidir.

Devletimizin bânisi, ve milletimizin fedakâr, sadık hâdimi;
İnsanlık idealinin âşık ve mümtaz siması;
Eşsiz kahraman Atatürk;
Vatan sana minnettardır.

Bütün ömrünü hizmetine verdiği Türk Milleti ile beraber senin huzurunda tâzim ile eğiliyoruz. Bütün hayatında bize ruhundaki ateşten canlılık verdin. Emin ol, aziz hâtıran sönmez meş'ale olarak ruhlarımızı ateşli ve uyanık tutacaktır.

(Not: Bu beyanname, Atatürk'ün naaşı Etnoğrafya Müzesi'ndeki Geçici Kabirine bırakıldığı gün yayınlanmıştır.)



TUSTAV

söyledi.

Her ne ise... Bizi ilgilendiren bu değil. Ancak, Türkiye'de bir politikacıyı intihara götürecek nedenler yok değildir. 1945-1950 arasında C.H.P. iktidarına önüne gelen bağırır. 1950'den sonra, hele 1960'tan önceki yıllar içinde bağırarak muhalefet yapmak da olanak içindeydi. Bugün, iktidarda bulunan partiler milletin çoğunluğunu, hem de çeşitli düşünce ve görüşleri temsil ediyor. Bir yolsuzluk lâfı oldu mu iş Meclis'e değin getiriliyor. Artık bağırmanın gereği, anlamı kalmamıştır. Ama, kültürsüz ve dünya görüşünden yoksun particiler hâlâ bağırma sevdasında... Bunun sonu gelir mi? Politikaya atılan adamlar önce kendi çaplarını bilmeli, sonra iktidarda ya da muhalefette alacakları görevleri saptamalıdır. Kimi komisyonlarda çalışır, kimi kürsülerde konuşur, kimi yazı yazar. Bu yollardan hangisinin tutulacağını politikacı —kendini sınava çekerek— saptamalıdır. İş bir kör doğuşu halinde devam ederse sonunda intiharlar, siyasi skandallar, anarşi beklenmelidir. Politikada ihtiras doğaldır da; hırs zararlıdır. İhtiraslı

politikacı ile hırslı politikacıyı ayırmak gereklidir. Eğer politikacı özel erdemler taşıyorsa ihtirası anlam kazanır, yararlı olur. Ama, çapı küçük bir adamsa, hırsı, alabildiğine çamura saplanmasını sağlar.

Öğrenciler, memurlar testle, sınavla alınır; politikacı için böyle bir sınav yoktur. O yüzden ki kolay görünür, aslında en zor iştir. Pahalıya mal olur memlekete...

DÜŞÜK BAŞLIKLAR — Bir gazete, kısa bir süre önce istifa etmiş, ya da istifa zorunda kalmış olan bir bakana «Düşük bakan» dedi.

Bu gazeteler, 27 Mayıs'tan sonra «düşük» sözüne tahammül edemiyorlardı. O derece bilinç altlarına işlemiş ki ağızlarından baklayı çıkarır gibi «düşük» sözcüğünü çıkarıyorlar.

BU DA NE DEMEK? — Gazete sergisinde bir dergi gördüm: «Sebilürreşat».. Hatırlar mısınız; Cemal Nadir Güler, duvarda böyle acayip bir gazete adı gören iki ilkokul öğrencisini şöyle konuşturmuştu: «Yeni bir rakkase, ama, acaba nerede oynuyor?» Hem de yirmi yıl önce!

KOLİDÜR YATIN 21

**19 KASIM VE
YIL SONU
ÇEKİLİŞİNDE**

**CEM'AN
MİLYON
YÜZ BİN**

**LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ**

TÜRK TİCARET BANKASI

(Reklâmcılık : 4817/73)

**EN
FAZLA
İKRAMİYE
VEREN
BANKA**

**TÜRKİYE
BANKASI**
paranızın...
istikbalinizin
emiyeti

(Dost : 67)

Sanat- Sanatçılar

BELÇİKA SERAMİKLERİ SERGİSİ

Belçika'nın belli başlı seramikçilerinden seçilen eserlerle «BELÇİKA SERAMİKLERİ» adı altında bir sergi düzenlenmiş ve Galeri Milâr'da 22 Ekim 1963 tarihinde açılmıştır. Ankaralı sanatçılar ve halk tarafından dikkat ve ilgiyle izlenen sergi 31 Ekim günü kapanmıştır.

* Geçen yıllar Dormen Tiyatrosunda, Meydan Sahnesinde başarılı oyunlarını seyrettiğimiz ve alkışladığımız Yılmaz Gruda, Devlet Tiyatrosuna misafir sanatçı olarak girmiş ve ilk oyunu «Bir komiser geldi» nin provalarında bulunmak üzere İzmir'e gitmiştir. «Bir komiser geldi» önce İzmir'de sonra öbür tiyatrolarda oynanacaktır.

* Tunus Güzel Sanatlar Genel Müdürü Salâh El-Mehdi ile tanışmak üzere Dışişleri Bakanlığı, 4. daire Genel Müdürü Hamit Batu, 31 Ekim 1963 Perşembe günü saat 18.30 da Balın Otel Roofunda bir kokteyl vermiştir. Ankara'nın tanınmış sanatçılarının bulunduğu bu toplantıda karşılıklı iki memleketin sanat meseleleri üzerinde geç saatlere kadar durulmuş, toplantı samimi bir hava içinde geçmiştir.

* Fahir Aksoy, 2.11.1963 günü Sanat Sevenler Derneği salonlarında bir resim sergisi açmıştır. Açılış günü birçok sanatçının bulunduğu bu sergi ilgiyle izlenmiştir.

Geçen sayımızın sayısı 31 olacaktan 12 çıkmıştır. Yeni Yayınların yazarı KONUR yerine Nuri İyem Konmuştur. Bu yanlışlıklardan ötürü özür dileriz.

Atatürk Özel Sayımız dolayısıyla yayımlayamadığımız Behçet Kemal Çağlar'ın Cevdet Kudret'e, Cemil Eren'in Fahir Aksoy'a verdikleri karşılıkları gelecek sayımızda dergimizde bulacaksınız.

GENEL BAYİLERİMİZ

AKBA Kitapevi
ANKARA

0

MİNNETOĞLU Kitapevi
Cağaloğlu Meydanı
İSTANBUL

ORHAN ÖZŞİŞMAN

Gazete Kitap Bayii
Milli Kütüphane arkası 452,
So. No : 5 — İZMİR

0

YOLGEÇEN Kitapevi
Çakmak Cad.
ADANA



REKLAM
LARINIZ
İÇİN



"BASIN İLÂN KURUMU"

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türk Ocağı Caddesi No. 1

İstanbul

Telefon : 22 43 84 - 22 43 85

Telgraf Adresi : BASIN KURUMU

ŞUBELER

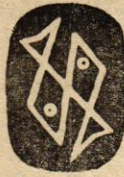
DIŞ MUHABİRLER

İstanbul
Ankara
İzmir
Adana
Bursa
Diyarbakır
Erzurum
Eskişehir
Konya
Zonguldak

A.B.D.
Almanya (Federal)
Almanya
Avusturya
Avustralya
Belçika
Bulgaristan
Çekoslovakya
Danimarka
Fransa
Hollanda
İngiltere
İspanya
İsrail

İsveç
İsviçre
İtalya
Japonya
Lübnan
Macaristan
Norveç
Pakistan
Polonya
Portekiz
Romanya
Yugoslavya
Yunanistan

(Basın : 19179/A—12921/72)



DOST YAYINLARI

ROMAN :

1 — Acemiler, <i>Hikmet Erhan Bener</i> (*)	200
2 — Sokaktaki Adam, <i>Attilâ İlhan</i> (Ciltli)	600
3 — Babamla Geçen Günler, <i>Clarence Day</i>	400
4 — Hasangiller, <i>Tarık Dursun K.</i>	200
5 — Gordium I, <i>Hikmet Erhan Bener</i>	250
6 — Hatırladıklarım, <i>Eleanor Roosevelt</i> (*) ...	150
7 — Üç Yüzlü Adam, <i>H. A. Philbrick</i> (*)	100
8 — Şehir Çocuğu, <i>Herman Wouk</i> (*)	100
9 — Abraham Lincoln, <i>Emil Ludwig</i> (*)	400
10 — Kiralık Oda, <i>Georges Simenon</i>	300
11 — Sanık, <i>Alexander Weisberg</i>	200
12 — Polis Müfettişi Kadavra, <i>Georges Simenon</i> ..	300
13 — Zenciler Birbirine Benzemez, <i>Attilâ İlhan</i> ...	400
14 — Ayaşlı İle Kiracıları, <i>M. Şevket Esendal</i> ...	400
15 — Otlakçı, <i>Memduh Şevket Esendal</i> (Ciltli) ..	600
16 — Mendil Altında, <i>M. Şevket Esendal</i> (Ciltli) ..	600
17 — Belâlı Yer, <i>Erskine Caldwell</i> (Ciltli)	600
18 — Ne Ekersen, <i>Mehmet Seyda</i>	400
19 — Dünya Evi, <i>Orhan Kemal</i>	500
20 — Kızgın Toprak, <i>Jorge Amado</i>	600
21 — Duru Göl, <i>İlhan Tarus</i>	500
22 — Korsan Çıkmazı, <i>Nezihe Meriç</i>	500
23 — Vapur Düdükları, <i>Ayhan Hünelp</i>	300
24 — Ölümle Saklambaç, <i>Georges Simenon</i>	400

HİKÂYE :

1 — Karınca Yuvası, <i>İlhan Tarus</i> (*)	125
2 — Dost, <i>Vüs'at O. Bener</i> (*)	125
3 — Grev, <i>Orhan Kemal</i> (Ciltli)	300
4 — Tepedeki Ev, <i>Umran Nazif</i>	200
5 — Şu Babamın İşleri, <i>Carlos Bulosan</i>	200
6 — Kardeş Payı, <i>Orhan Kemal</i>	300
7 — Topal Koşma, <i>Nezihe Meriç</i>	200
8 — Sihamba (Zenci Hikâye ve şiirinen seçme) <i>Suat Taşer</i>	100
9 — Yaşamaz, <i>Vüs'at O. Bener</i>	200
10 — Bozbulanık, <i>Nezihe Meriç</i> (2. Baskı)	200
11 — Perşembe Yağmurları, Hazırlayan : <i>Salim Şengil</i>	100
12 — Hallaç, <i>Leylâ Erbil</i>	250

ŞİİR :

1 — Memleket Saat Ayarı, <i>S. Aldanır</i> (*)	100
2 — Dünya Güzel Olmalı, <i>Mehmed Kemal</i>	100
3 — Sisler Bulvarı, <i>Attilâ İlhan</i> (2. Baskı)	300
4 — Haraçmezat, <i>Suat Taşer</i>	100
5 — Anzelha, <i>Halim Yağcıoğlu</i>	100
6 — Yanık Sarı, <i>Ahmet Köksal</i>	100
7 — Cümbüşçübaşı, <i>Ercümend Uçarı</i>	100
8 — Yağmur Kaçağı, <i>Attilâ İlhan</i>	200
9 — Köroğlu, <i>İlhan Berk</i>	200
10 — Hacivatın Karısı, <i>Sağâh Birsal</i>	200
11 — Dağda Ateş Yakanlar, <i>O. F. Toprak</i>	200
12 — Sultan Palamut, <i>Metin Eloğlu</i> (*)	200

13 — Herboydan (Dünya şiirinden seçmeler) <i>Can Yücel</i>	400
14 — İki Dal, <i>Celâl Vardar</i>	100
15 — Manilerimizden, <i>Dr. İlhan Başgöz</i>	200
16 — Duvar, <i>Attilâ İlhan</i> (2. Baskı)	300
17 — Horozdan Korkan Oğlan, <i>Metin Eloğlu</i>	200
18 — Mısırkalyoniğne, <i>İlhan Berk</i>	250
19 — Rüzgârlı Su, <i>Selâhattin Batu</i>	250
20 — Gözümü Sevdiğim, <i>Oğuz Tansel</i>	250
21 — Tütünler Islak, <i>Turgut Uyar</i>	300

TİYATRO :

1 — Öteye Doğru, <i>Sutton Vane</i>	100
2 — Tarih Boyunca Tiyatro, <i>Turhan Dilligil</i> (*) ..	100
3 — Annemi Hatırlıyorum, <i>John Van Druten</i> ...	100
4 — Bir Dünya ki, <i>Suat Taşer</i>	100
5 — Vatansızlar, <i>Sidney Kingsley</i>	150
6 — Korku, <i>Orhan Asena</i>	100
7 — Deli Dumrul, <i>Suat Taşer (Destan)</i>	300
8 — İhlamur Ağacı, <i>Vüs'at O. Bener</i>	250
9 — Yarın Cumartesi, <i>Güner Sümer</i>	300
10 — Modern Tiyatro Akımları, <i>Özdemir Nutku</i> ..	1000

GEZİ :

1 — Moskova Mektupları, <i>Lydia Kirk</i>	100
2 — Abbas Yolcu, <i>Attilâ İlhan</i>	400
3 — Ha bu diyar, <i>Fikret Otyam</i>	200
4 — Gide Gide, <i>Fikret Otyam</i>	250
5 — Uy ba bo , <i>Fikret Otyam</i>	300

DENEME — FİKRA :

1 — Söz Arasında, <i>Ataç</i>	100
2 — Deveküşüne Mektuplar, <i>Haldun Taner</i>	300

BALE :

1 — Gönlü Yüce Türk, <i>Metin And</i>	500
---	-----

MİMARLIK :

1 — İnsana Dönüş - F.L.I. Wright - <i>Şevki Vanlı</i> ..	1000
--	------

ÇOCUK KİTAPLARI MASALLAR DİZİSİ :

1 — Altı Kardeşler, <i>Oğuz Tansel</i>	100
2 — Cimri ile Cömert, <i>İlhan Dumançoğlu</i>	100
3 — Talih Kuşu, <i>Tezel Amca</i>	100
4 — Kahkaha Sultan, <i>Mümtaz Zeki Taşkın</i>	100
5 — Öksüzdoğan, <i>İlhan Dumançoğlu</i>	100
6 — Nalinci Padişah, <i>İlhan Dumançoğlu</i>	100
7 — Altın Top, <i>İlhan Dumançoğlu</i>	100

ÇOCUK KİTAPLARI BİLGİ — HİYÂYE DİZİSİ :

1 — Küçük İspanyol Kızı Maria	125
2 — Arap Abdül Kardeş	125
3 — Çing Ling ile Tung Ling	125
4 — Meksikalı Kardeşler	125

SHD. KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 2, 3, 4, 5 Ciltleri altışar lira, 6. Cilt yedibuçuk lira 7-8 birarada 10 lira.

«Dodst» KOLLEKSİYONLARI

Cilt : 1—2, 3—4, 5—6 Ciltleri 18 zer lira. 7. Cilt 12 lira. Yeni Dizi :

1—2, 3—4. Ciltleri birarada 25 şer lira.

(*) İşaretiler tükenmiştir.